

Marka Hakkına Tecavüzden Doğan Uyuşmazlıkların Arbuluculuğa Elverişliliği*

Eligibility of Disputes for Mediaton Arising from Trademark
Infringement

Doç. Dr. Cafer EMİNOĞLU**

Arş. Gör. Cansu KORKMAZ***

ÖZ

Sınaî mülkiyet klarının korunması, bu haklardan doğan uyuşmazlıkların makûl sürede, daha az masrafla ve etkin şekilde sonuçlandırılmasını da gerektirmektedir. Bu nedenle, sınaî mülkiyet haklarının korunmasına dair uyuşmazlıklar arasında önemli yeri olan ve uygulamada sıklıkla karşılaşılan markanın tecavüzünden doğan uyuşmazlıkların, marka hakkına konu olan mal ve hizmetin hızlı tedavülü, tecavüz fiiline konu olan ürünlerin

* Bu makale, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi tarafından 10-13 Şubat 2022 tarihinde düzenlenen “Hukukun Güncel Meseleleri Erzincan Sempozyumu’nda” tebliğ olarak sunulmuştur.

** Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Anabilim Dalı.
E-posta: cafer.eminoglu@gmail.com. ORCID: 0000-0001-6219-3360.

*** Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medenî Usûl ve İcra İflâs Hukuku Anabilim Dalı.

E-posta: cansukorkmaz001@gmail.com. ORCID: 0000-0003-3362-1703.

Makale Bilgisi/Article Info: Araştırma Makalesi/Research Article

Geliş/Received: 26.04.2022 / Kabul/Accepted: 02.06.2022.

Atf/Cite as: Cafer Eminoglu/Cansu Korkmaz, “Marka Hakkına Tecavüzden Doğan Uyuşmazlıkların Arbuluculuğa Elverişliliği”, EBYÜ-HFD, C. 26, S. 1, Haziran 2022, (291-328).

piyasaya sürülmesi hâlinde telafisi zor zararların doğabilmesi ve ticarî itibarın korunması ihtiyacı karşısında, arabuluculuk etkin bir şekilde değerlendirilmesi gereken yöntemdir. Ancak markanın tecavüzünden doğan uyuşmazlıklarda hak sahibinin ileri sürebileceği taleplerin konusu, niteliği, çeşitliliği, uygulamada bu taleplerin genel olarak birlikte ileri sürülmesi ve her talebin arabuluculuğa konu olamaması, söz konusu uyuşmazlıklar yönünden arabuluculuğa elverişlilik incelemesinin ele alınmasını gerektirmektedir. Bu anlamda, çalışmada, marka hakkının tecavüzünden kaynaklı uyuşmazlıklar üzerinde tarafların serbestçe tasarruf yetkisi bulunup bulunmadığı ve arabuluculuğa elverişli olup olmadığı hususu, hak sahibinin ileri sürebileceği talepler dikkate alınarak incelenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Arabuluculuk, Arabuluculuğa Elverişlilik, Sınai Mülkiyet Hakları, Marka Hakkı, Tecavüzden Doğan Uyuşmazlıklar.

ABSTRACT

The protection of industrial property rights requires disputes arising from these rights to be resolved in a reasonable time, with less cost and effectiveness. For this reason, mediation is an effective method for the disputes arising from the infringement of the trademark to ensure the rapid circulation of the goods and services that are subject to the trademark right, to protect the commercial reputation, and for the possibility of the emergence of irreparable damages in case of the products subject to the infringement act. However, eligibility for mediation of the disputes arising from the infringement of the trademark should be examined in the light of the nature and varieties of claims of the trademark right holder, asserting these claims together, and the non-eligibility for mediation of certain claims. In this study, the following questions are examined considering the claims the trademark right holder may assert: do the parties have the power to freely dispose of the disputes arising from the infringement of the trademark, do the disputes arising from the infringement of the trademark eligible for mediation?

Keywords: Mediation, Eligibility for Mediation, Intellectual Property Rights, Trademark, Disputes Arising from Infringement.

GİRİŞ

Arabuluculuk, tarafların aralarındaki özel hukuk uyuşmazlıklarını, ortak menfaatlerine uygun şekilde çözmelerini amaçlayan, temelinde müzakereler ile iletişim süreci olan, bağımsız ve tarafsız uzmanlık eğitimi almış

bir üçüncü kişinin katılımıyla ihtiyarî olarak yürütülen bir alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemidir¹. Genel olarak hukuk uyuşmazlıkları bakımından resmî arabuluculuğun düzenlendiği Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu'nun² (HUAK) 2'nci maddesinin birinci fıkrasında yer verilen arabuluculuğa ilişkin tanımdan da anlaşıldığı üzere, arabuluculuk, iletişim ve müzakere temelli bir uyuşmazlık çözüm yöntemidir (HUAK m. 2/I, b).

Arabuluculuk, hukuk sistemimizde 2013 yılında yürürlüğe giren Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu ile ihtiyarî olarak başvuru olan bir yöntem şeklinde düzenlenmiştir. Ancak 2018 yılından itibaren belirli nitelikleri haiz iş uyuşmazlıkları, ticarî uyuşmazlıklar ile tüketici uyuşmazlıkları yönünden dava şartı arabuluculuk öngörülmüştür³.

¹ Süha **Tanrıver**, Hukuk Uyuşmazlıkları Bağlamında Arabuluculuk, 2. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2022, s. 43; Mustafa Serdar **Özbek**, Alternatif Uyuşmazlık Çözümü, 5. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2022, s. 657; Süha **Tanrıver**, Medenî Usûl Hukuku, C. II, Yetkin Yayınları, Ankara 2021, s. 245; Murat **Atal**/İbrahim **Ermene**k/Ersin **Erdoğan**, Medenî Usûl Hukuku, 4. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2021, s. 773; Seda **Özmumcu**, Arabuluculuk Modelleri, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2021, s. 1-2; Ramazan **Arslan**/Ejder **Yılmaz**/Sema **Taşpınar** **Ayvaz**/Emel **Hanağası**, Medenî Usûl Hukuku, 6. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2020, s. 792; Cafer **Eminoğlu**/Ersin **Erdoğan**, Ticarî Uyuşmazlıklarda İhtiyarî ve Dava Şartı (Zorunlu) Arabuluculuk, Adalet Yayınevi, Ankara 2020, s. 29; Hakan **Pekcanitez**/Oğuz **Atalay**/Muhammet **Özekes**, Medenî Usûl Hukuku, 7. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2019, s. 616; Ömer **Ekmekçi**/Muhammet **Özekes**/Murat **Atal**/Vural **Seven**, Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk, 2. Baskı, İstanbul 2019, s. 17; Melis **Taşpolat** **Tuğsavul**, Türk Hukukunda Arabuluculuk, Yetkin Yayınları, Ankara 2012, s. 27; Süha **Tanrıver**, "Arabuluculuk ve Uzlaştırma Kavramları, Aralarında Temel Farklılıklar ve Arabuluculuk Kurumuna Duyulan Tepkiler ya da Oluşturulan Dirençlerin Sosyolojik Açından İrdelenmesi ve Değerlendirilmesi", Makalelerim II, Adalet Yayınevi, Ankara 2011, s. 243; Ali **Yeşilirmak**, Türkiye'de Ticarî Hayatın ve Yatırım Ortamının İyileştirilmesi İçin Uyuşmazlıkların Etkin Çözümünde Doğrudan Görüşme, Arabuluculuk, Hakem-Bilirkişilik ve Tahkim: Sorunlar ve Çözüm Önerileri, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2011, s. 18; Şule **Şahin Ceylan**, Geleneksel Toplumdan Modern Topluma Alternatif Uyuşmazlık Çözümü, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2009, s. 298; Gülgün **İldır**, Alternatif Uyuşmazlık Çözümü, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2003, s. 202.

² RG., T. 22.06.2012, S. 28331.

³ Dava şartı arabuluculuğa dair hükümler yönünden değerlendirmeler için bkz. Süha **Tanrıver**, "Dava Şartı Arabuluculuk Üzerine Bazı Düşünceler", TBBD, S. 147, 2020, s. 115 vd.; Murat **Atal**/Ersin **Erdoğan**, "Türk Ticaret Kanunu'nun 5/A Maddesi Çerçevesinde Menfi Tespit Davaları Sorunu", ÇÜHFED, Arş. Gör. Ceren Damar Şenel Armağanı, C. 5, S. 1, 2020, s. 207 vd.; Ali **Pash**, "Ticarî İşletme ve Ticaret Şirketleri

İhtiyarî arabuluculuk ile dava şartı arabuluculuğun uygulanabilmesi, uyuşmazlığın arabuluculuğa elverişli olmasına bağlıdır⁴. Hangi uyuşmazlıkların arabuluculuğa elverişli olduğu noktasında, özellikle incelenmesi gereken ticarî uyuşmazlıklardır. Tarafların arabuluculuk yöntemiyle uyuşmazlıklarını daha az masrafla, daha kısa sürede yargıya taşımadan kendi iradeleriyle menfaatlerine uygun şekilde çözüme kavuşturmalarının önemi tüm uyuşmazlıklar yönünden yadsınamaz. Ancak ticarî hayatın dinamikliği sebebiyle zamandan ve masraftan tasarruf edilmesi, ticarî uyuşmazlıklar yönünden ayrıca önemlidir⁵. Bunun yanında, ticarî surların ifşa edilmesinin önlenmesi, ticarî itibarın korunması, mevcut ticarî ilişkilerin veya sözleşmelerin değişen şartlara uyarlanması ve yeni iş potansiyeli oluşturulması ihtimali, arabuluculuğun ticarî uyuşmazlıklar bakımından değerlendirilmesini gerektirmektedir⁶.

Ticarî uyuşmazlıklar kapsamında, özellikle sınaî mülkiyet haklarından doğan uyuşmazlıkların kapsamlı olması ve uzmanlık gerektirmesi, bu hakların gayri maddî mallar üzerinde doğması ve soyutluk özelliği sebebiyle zararın belirlenmesinin zor olması, hızlı çözümlenme ihtiyacı ve yaratıcı

Bakımından Zorunlu Arabuluculuğun Değerlendirilmesi: Türk Ticaret Kanunu 5/A Maddesinin Yorumlanması”, Ticarî Uyuşmazlıklarda Zorunlu Arabuluculuk, Editörler, Ceyda Süral Efeçinar/Mehmet Ertan Yardım, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2019, s. 14 vd.; Muhammet **Özekes**, “Zorunlu Arabuluculuğun Hak Arama Özgürlüğü ve Arabuluculuk İlkeleri Bakımından Değerlendirilmesi Zorunlu Arabuluculuğa Eleştirel Bir Yaklaşım”, Arabuluculuğun Geliştirilmesi Uluslararası Sempozyumu, Ankara 2018, s. 124 vd.; Murat **Atalı**, “Zorunlu Arabuluculuğun Yargılama Hukuku Bakımından Ortaya Çıkardığı Sorunlar”, Arabuluculuğun Geliştirilmesi Uluslararası Sempozyumu, Ankara 2018, s. 140 vd.; Ali Cem **Budak**/Varol **Karaaslan**, Medenî Usûl Hukuku, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2018, s. 433 vd.; Nesibe **Kurt Konca**, “Ticarî Uyuşmazlıklarda Dava Şartı (Zorunlu) Arabuluculuk”, SETA Perspektif, S. 225, 2018, s. 2 vd.; **Tanrıver**, Arabuluculuk, s. 143 vd.; **Atalı/Ermenek/Erdoğan**, s. 774 vd.; **Ekmekçi/Özekes/Atalı/Seven**, s. 40 vd.; **Eminoğlu/Erdoğan**, s. 103 vd.

- 4 Cafer **Eminoğlu**, “Anonim Şirketler Hukuku Uyuşmazlıklarının Arabuluculuğa Elverişliliği ve Elverişliliğin Tespitinde Ölçüt Önerileri”, TFM, C. 7, S. 2, 2021, s. 272; L. Şanal **Görgün**/Levent **Börü**/Barış **Toraman**/Mehmet **Kodakoğlu**, Medenî Usûl Hukuku, 6. Baskı, Yetkin Yayınları, s. 829; **Tanrıver**, Arabuluculuk, s. 59; **Özbek**, s. 1499 vd.; **Ekmekçi/Özekes/Atalı/Seven**, s. 48; **Eminoğlu/Erdoğan**, s. 38.
- 5 İrem **Toprakkaya**, Fikir ve Sanat Eserlerinden Doğan Uyuşmazlıkların Arabuluculuk Yolu ile Çözümü, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2021, s. 230; **Özbek**, s. 691 vd.; **Eminoğlu/Erdoğan**, s. 203; **Yeşilirmak**, s. 2.
- 6 **Toprakkaya**, s. 230; **Özbek**, s. 691; **Eminoğlu/Erdoğan**, s. 203-204.

çözümler bulma potansiyelinin bulunması sebebiyle, söz konusu uyuşmazlıklar yönünden arabuluculuğun etkin bir yöntem olarak kullanılması mümkündür⁷. Bu husus, sınaî mülkiyet haklarının düzenlendiği 6769 sayılı Sınaî Mülkiyet Kanunu'nda (SMK)⁸, ihtiyarî arabuluculuğa yer verilmesinden, tarafların arabuluculuğa Türk Patent ve Marka Kurumu (TÜRKPATENT) tarafından teşvik edilmesinden ve bu anlamda Kanun'un özel bir düzenleme ihtiva etmesinden de anlaşılmaktadır (SMK m. 19/IV, m. 21/III, m. 40/V).

Sınaî mülkiyet hukukundan doğan uyuşmazlıklar arasında, sınaî mülkiyet haklarının korunması kapsamında marka hakkına tecavülden kaynaklı uyuşmazlıkların geniş bir uygulama alanına sahip olması ve hak sahibinin markaya dair tecavüz fiilinden dolayı ileri sürebileceği taleplerin niteliği ve bazı taleplerin üçüncü kişilerin haklarını doğrudan etkileyebilecek olması, söz konusu uyuşmazlıkların arabuluculuğa elverişlilik yönünden ele alınmasını gerektirmektedir. Dolayısıyla bu çalışmada, arabuluculuğun marka hakkına tecavülden doğan uyuşmazlıklara uygulanabilirliğinin ve bu uyuşmazlıklar yönünden arabuluculuğa elverişliliğin nasıl belirleneceğinin ele alınması amaçlanmaktadır. Bu kapsamda, gerçekleşen veya muhtemel tecavüz fiillerine karşı, tecavüzün tespit edilmesi, tecavüzün önlenmesi veya durdurulması, tecavüz oluşturan ürünler ile bu ürünlerin üretilmesinde kullanılan araçlara el konulması, el konulan ürünler ve araçlar üzerinde mülkiyet hakkının devredilmesi, söz konusu ürünlerin ve araçların şekillerinin değiştirilmesi ile üzerlerindeki markaların silinmesi, maddî ve manevî zararların tazmin edilmesi, el konulan araçlar üzerinde mülkiyet hakkının tanınması hâlinde tazminattan bedelin indirilmesi veya tazminatın aşan kısmının geri ödenmesi ile ilân yaptırılması talepleri incelenmektedir.

---

⁷ Arzu **Oğuz**/Hasan Kadir **Yılmaztekin**/Ezel **Üner**, Fikrî Mülkiyet Hukukunda Uzman Arabuluculuk, Editörler, Sezercan Bektaş/Şebnem Akipek Öcal, Adalet Bakanlığı Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü Arabuluculuk Daire Başkanlığı Yayını, Ankara 2020, s. 19; Arzu **Oğuz**, "Fikrî Mülkiyet Haklarından Doğan İhtilafların Arabuluculuk Yolu İle Çözümlemesi Konusunda Değerlendirme", Terazi Hukuk Dergisi, C. 14, S. 152, 2019, s. 817; Armağan Ebru **Bozkurt Yüksel**, "Fikrî Mülkiyet Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk", İKÜHFD, C. 10, S. 2, 2011, s. 197-198; Stephanie **Chi**, "The Role of Mediation in Trademark Disputes", American Journal of Mediation, S. 2, 2008, s. 108; **Toprakkaya**, s. 232-233.

⁸ RG., T. 10.01.2017, S. 29944.

I. ARABULUCULUĞA ELVERİŞLİLİK

Arabuluculuk yöntemine başvurulup başvurulamayacağını tespit edilmesi ve başvurulamayacak bir uyuşmazlığın söz konusu olması hâlinde sürecin sona erdirilecek olması sebebiyle, arabuluculuğa elverişlilik incelemesi yapılması gerekmektedir (HUAK m. 1/II, m. 17/I, d). Bunun yanında, arabuluculuk süreci sonunda imzalanan anlaşma belgesine dair icra edilebilirlik şerhi talebinde bulunulması hâlinde ilk derece mahkemesince; icra edilebilirlik şerhi talebi hakkında verilen kararlara karşı istinaf kanun yoluna başvurulması durumunda ise bölge adliye mahkemesince arabuluculuğa elverişlilik incelemesi yapılmaktadır (HUAK m. 18/III)⁹. Aynı şekilde, dava şartı arabuluculuğa tâbi olan bir uyuşmazlıkta arabuluculuğa başvurulmadan dava açılması durumunda, ilk derece yargılamasında, istinaf ve temyiz kanun yollarında, arabuluculuğun dava şartı olması sebebiyle gözetilmesi ve bu kapsamda arabuluculuğa elverişliliğin de incelenmesi gerekmektedir (HUAK m. 18/A/II). Bu nedenle, arabuluculuğa elverişlilik, tarafları (veya vekilleri), arabulucuyu ve yargı mercilerini ilgilendiren bir husustur.

⁹ Bu anlamda, işçi ve işveren arasındaki işçilik alacaklarını konu alan arabuluculuk anlaşma belgesine dair icra edilebilirlik şerhi talebi bakımından yapılan arabuluculuğa elverişlilik incelemesine yönelik Yargıtay'ın şu kararı örnek olarak verilebilir: “...İşveren ve işçi arasında, işçilik alacakları konusundaki uyuşmazlığa ilişkin arabuluculuk tutanağının düzenlendiği tarih ve ibra beyanının içeriği dikkate alındığında, tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edemeyecekleri bir zamanda uyuşmazlık konusu olmadan ve işçinin başvurusu bulunmadan ibra niteliğinde arabuluculuk tutanağı düzenlemişlerdir. Alınan bu ibra niteliğindeki tutanak, tarih ve içeriği itibari ile arabuluculuğa ve niteliği itibari ile de cebri icraya elverişli değildir.”, Yarg. 9. HD., E. 2016/25300, K. 2016/21744, 08.12.2016, (www.legal-bank.net), E.T. 20.03.2022. Arabuluculuğa elverişlilik, Türkiye'nin de onayladığı “Arabuluculuk Sonucunda Yapılan Milletlerarası Sulh Anlaşmalarına Dair Birleşmiş Milletler Konvansiyonu” temelinde, anlaşma belgesinin uluslararası anlamda icra edilebilirliği bakımından da önem arz etmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Banu **Şit Köşgeroğlu**, Milletlerarası Ticari Uyuşmazlıklarda Arabuluculuk Sonunda Varılan Anlaşmaların Singapur Konvansiyonu Çerçevesinde Taraf Devletlerde İcra Edilebilirliği, Adalet Yayınevi, Ankara 2020, s. 83; Ersin **Erdoğan**, “Milletlerarası Arabuluculuk Anlaşma Belgelerinin İcrasına İlişkin BM Sözleşmesinin (Singapur Sözleşmesi) Değerlendirilmesi”, Arabuluculuğun Geliştirilmesi Uluslararası Sempozyumu, Ankara 2018, s. 189 vd.

Arabuluculuk, taraf iradelerinin hâkim olduğu bir alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemidir. Nitekim yargılama faaliyetinin aksine, arabuluculuk süreci ve sonucu tarafların kendi kontrolindedir¹⁰. Arabuluculuğa ilişkin temel ilkelerden biri olan iradilik ilkesinin gereği olarak taraflar arabulucuya başvurabilir, süreci devam ettirebilir, sonlandırabilir veya süreçten vazgeçebilir (HUAK m. 3/I). Arabuluculuğa başvurunun dava şartı olarak düzenlendiği uyuşmazlıklarda ise zorunluluk sadece süreci başlatmak yönünden öngörülmüştür. O hâlde, iradilik ilkesinin bir sonucu olarak, tarafların iradelerine tâbi olan uyuşmazlıklar arabuluculuğa konu olabilir.

Hangi tür uyuşmazlıkların arabuluculuğa konu olabileceği, Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu'nun 1'inci maddesinin ikinci fıkrasında öngörülmüştür. Anılan maddede, arabuluculuğa elverişli olan uyuşmazlıklar sayma suretiyle belirlenmemiş, aksine genel olarak düzenlenmiştir¹¹. Ancak aile içi şiddet iddiasını içeren uyuşmazlıkların, arabuluculuğa elverişli olmadığına açıkça yer verilmiş ve bu anlamda sınırlama getirilmiştir.

¹⁰ Ersin **Erdoğan**/Nurbanu **Erzurumlu**, Hukuk Uyuşmazlıklarında Türkiye'nin Arabuluculuk Tecrübesi ve Zorunlu Arabuluculuk Taslağı, Seta Yayınları, İstanbul 2016, s. 10; Süha **Tanrıver**, "Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu Tasarısı'nın Getirdikleri ve Değerlendirilmesi", Makalelerim II, Adalet Yayınevi, Ankara 2011, s. 185; **Tanrıver**, Arabuluculuk, s. 65; **Arslan/Yılmaz/Taşınar Ayvaz/Hanağası**, s. 793; **Atalı/Ermenek/Erdoğan**, s. 774; **Pekcanitez/Atalay/Özekes**, s. 621; **Ekmekçi/Özekes/Atalı/Seven**, s. 28; **Eminoğlu/Erdoğan**, s. 50; **Budak/Karaaslan**, s. 431; **Görgün/Börü/Toraman/Kodakoğlu**, s. 832; **Yeşilirmak**, s. 10.

¹¹ Kanun koyucunun bilinçli olarak bu yönde düzenleme yaptığı, sayma yönteminin tercih edilmesi hâlinde gelişmelere uyum sağlanamayacağı ve bazı hususların eksik kalacağı yönünde bkz. Ejder **Yılmaz**, "Arabuluculuğun Yasa ile Düzenlenmesi", Prof. Dr. Tuğrul Arat'a Armağan, Yetkin Yayınları, Ankara 2012. s. 1285; **Tanrıver**, Arabuluculuk, s. 59; **Eminoğlu/Erdoğan**, s. 195; **Tanrıver**, Kanun Tasarısı, s. 186; **Taşpolat Tuğsavul**, s. 111, dn. 24. Anayasa Mahkemesi de anılan hükmün iptaline dair başvuru üzerine verdiği kararda, arabuluculuğa elverişli alanların sayma yöntemiyle belirlenmesi yerine genel bir kuralla belirlenmesinin daha isabetli olduğunu belirtmiştir. Anılan karar için bkz. "Kuralda, hangi tür uyuşmazlıklarda arabulucuya başvurulacağına ilişkin tahdidi bir yöntem seçilmemiş, bunun yerine uyuşmazlığın niteliğine ilişkin temel bir kural konulmuştur. Her şeyden önce sayma yönteminin tercih edilmesi durumunda, daima bazı hususların eksik kalma olasılığı söz konusu olacaktır. Özellikle özel hukuk gibi oldukça geniş ve sürekli gelişen ve değişen bir alanda bütün uyuşmazlık türlerini kanunda saymanın mümkün olmadığı da açıktır.", AYM., E. 2012/94, K. 2013/89, 10.07.2013, www.legalbank.net, E.T.

Anılan düzenlemeye göre yabancılık unsuru taşıyan uyuşmazlıklar da dâhil olmak üzere, tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebileceği özel hukuka dair uyuşmazlıklar bakımından arabuluculuğa başvurulabilir (HUAK m. 1/II). Buna göre arabuluculuk yöntemine başvurulabilmesi için öncelikle uyuşmazlığın özel hukuktan doğan bir uyuşmazlık olması gerekmektedir. Bu husus, Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu'nun 19'uncu maddesinin birinci fıkrasında yer verilen, Arabuluculuk Daire Başkanlığı'nın özel hukuk uyuşmazlıklarında arabuluculuk yapma yetkisini haiz kişilerin sicilini tutacağı yönündeki hükümden de anlaşılmaktadır (HUAK m. 19/I). Ancak anılan düzenlemelerden, idarenin taraf olduğu uyuşmazlıklar yönünden arabuluculuğa başvurulamayacağına dair bir sonuca varılmamalıdır. Zira idarenin taraf olduğu özel hukuktan doğan bir uyuşmazlık da arabuluculuğa konu olabilir¹². Bu husus, idarenin taraf olduğu uyuşmazlıklarda, idareye karşı tarafın sulhe davet edilmesi zorunluluğunun öngörüldüğü 659 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'den¹³ de anlaşılmaktadır. O hâlde, tarafların eşit şekilde hareket ettiği, bir tarafın kamu gücüne dayanmadığı, bu anlamda idarî nitelik göstermeyen özel hukuk ilişkilerinden doğan uyuşmazlıklar kural olarak arabuluculuğa elverişlidir¹⁴.

Özel hukuktan doğan bir uyuşmazlığın yabancılık unsuru içermesi hâlinde, söz konusu unsur bu uyuşmazlığın arabuluculuğa başvurulması yönünden engel teşkil etmez. Nitekim Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu'nun 1'inci maddesinin ikinci fıkrasında, yabancılık unsuru taşıyan özel hukuk uyuşmazlıklarının da açıkça arabuluculuğa konu olabileceği düzenlenmiştir (HUAK m. 1/II)¹⁵. İlgili düzenleme gereğince,

15.03.2022. Arabuluculuğa elverişli hususların Kanun'da kesin ve sınırlı olarak düzenlenmesi gerektiği yönünde ise bkz. Nevhis **Deren Yıldırım**, "Arabuluculuk Kurumuna İlişkin Bazı Düşünceler", Arabuluculuk Yasa Tasarısı - Eleştiri ve Öneriler-Sempozyum Notları, İstanbul Barosu Yayınları, İstanbul 2008, s. 96.

¹² İbrahim **Ermenek**, Arabuluculuk Sürecinde Zayıf Tarafın Korunması, Yetkin Yayınları, Ankara 2021, s. 88-89; **Tanrıver**, Arabuluculuk, s. 62-63; **Özbek**, s. 1123 vd.; **Eminoğlu/Erdoğan**, s. 47; **Görgün/Börü/Toraman/Kodakoğlu**, s. 831.

¹³ RG., T. 02.11.2011, S. 28103.

¹⁴ **Ermenek**, Arabuluculuk, s. 88-89; **Ekmekçi/Özekes/Atalı/Seven**, s. 49.

¹⁵ Anılan düzenlemede, yabancılık unsuru açıklanmamakla birlikte, doktrinde genel olarak somut uyuşmazlığın birden fazla hukuk sistemi ile bağlantılı olduğu tespit edildiği takdirde, yabancılık unsurunun bulunduğu kabul edilmektedir. Bkz. Vahit **Doğan**, Milletlerarası Özel Hukuk, 4. Baskı, Savaş Yayınevi, Ankara 2017, s. 205; Cemal **Şanlı**/Emre **Esen**/İnci **Ataman Figanmeşe**, Milletlerarası Özel Hukuk, 6.

bir uyuşmazlığın yabancılık unsuru taşıması, söz konusu uyuşmazlığa Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu'nun uygulanmasına engel olmadığından, özel hukuktan doğan bir uyuşmazlıkta yabancılık unsuru olması, arabuluculuğa elverişlilik yönünden özellik arz etmemektedir¹⁶.

Özel hukuk, kural olarak irade serbestisine dayanan bir alandır¹⁷. Ancak bu alanda, özel hukuk ilişkilerinden doğan tüm uyuşmazlıklar mutlak anlamda tarafların tasarrufuna bırakılmamıştır. Nitekim Türk Borçlar Kanunu'nun¹⁸ 27'nci maddesinin birinci fıkrasında emredici hükümlere, ahlaka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı olan veya konusu imkânsız olan sözleşmelerin kesin hükümsüz olduğu düzenlenerek irade serbestisine genel bir sınırlandırma öngörülmüştür (TBK m. 27/I). İrade serbestisinin sınırlandığı alanların olması sebebiyle, Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu'nun 1'inci maddesinin ikinci fıkrasında, tüm özel hukuk iş veya işlemlerinden doğan uyuşmazlıklar değil, sadece tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebileceği iş ve işlemlerden kaynaklı özel hukuk uyuşmazlıkları bakımından arabuluculuğun uygulanabileceği düzenlenmiştir (HUAK m. 1/II). Ancak "*tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebileceği işler*"den ne anlaşılması gerektiği, Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu'nda açıklanmamıştır¹⁹. Buna karşın, söz konusu

---

Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2018, s. 5; Ersin **Erdoğan**, Medenî Usûl Hukuku Kurallarının Yer Bakımından Uygulanması, Yetkin Yayınları, Ankara 2016, s. 29; Ergin **Nomer**/Cemal **Şanlı**, Devletler Hususi Hukuku, 18. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul 2010, s. 5. Milletlerarası Tahkim Kanunu'nun 2'nci maddesinde, hangi durumlarda yabancılık unsurunun bulunduğu açıklandığından, anılan hükümden de faydalanılabilir. Bu hükme dair ayrıntılı bilgi için bkz. Ziya **Akıncı**, Milletlerarası Tahkim, 6. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2021, s. 76 vd.

¹⁶ **Tanrıver**, Usûl, s. 252; **Atalı/Ermenek/Erdoğan**, s. 784; **Eminoğlu/Erdoğan**, s. 196. Yabancılık unsuru taşıyan uyuşmazlıkların arabuluculuğa konu olması yönünden ayrıntılı bilgi için bkz. Güven **Yarar**, Milletlerarası Özel Hukukta Arabuluculuk, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2019, s. 75 vd.

¹⁷ Mustafa **Dural**/Suat **Sarı**, Türk Özel Hukuku, Temel Kavramlar ve Medenî Kanunun Başlangıç Hükümleri, Filiz Kitabevi, İstanbul 2016, s. 12; Fikret **Eren**, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 18. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2015, s. 298; Rona **Serozan**, Medenî Hukuk, Genel Bölüm/Kişiler Hukuku, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2013, s. 55; M. Kemal **Oğuzman**/M. Turgut **Öz**, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C. I, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2012, s. 23; Seyfullah **Edis**, Medenî Hukuka Giriş ve Başlangıç Hükümleri, Sevinç Matbaası, Ankara 1979, s. 15.

¹⁸ RG., T. 04.02.2011, S. 27836.

¹⁹ Tarafların üzerinde serbestçe tasarruf etmesi kavramı bakımından, tarafların iradelerine tâbi olmayan uyuşmazlıklarda tahkime başvurulamayacağı (HMK m.

kavramın hukuk sistemimize yabancı olmadığı, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun²⁰ (HMK) çeşitli hükümlerinde yer aldığı görülmektedir (HMK m. 18/I, m. 24/III, m. 70/III, m. 137/I, m. 149/III, m. 226/I, m. 308/II, m. 313/II, m. 324/III, m. 325/I, m. 408/I).

Tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilmesinden ne anlaşıldığı noktasında, doktrinde tarafların hukuk düzenince mümkün olan bir sonucu yaratmaya izinli olup olmadığına dikkat çekilmektedir²¹. Bunun yanında, tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri işlerin, kamu düzenine ilişkin olmayan işler olarak nitelendirildiği görülmektedir²². Ayrıca tarafların sulh ile sona erdirebilecekleri bir konunun bulunması hâlinde, tasarrufta bulunma yetkisine sahip olduğu belirtilmektedir²³. Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu'nun 1'inci maddesine dair gerekçede de tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebileceği uyuşmazlıklar, sulh ile

---

408/I) sebebiyle, tahkime elverişlilik yönünden yapılan değerlendirmelerden istifade edilebileceği, ancak her iki uyuşmazlık çözüm yöntemi arasındaki temel farklılıkların gözetilmesi gerektiği belirtilmektedir. Bkz. Ahmet M. **Kılıçoğlu**, Arabuluculuk Sözleşmeleri, Turhan Kitabevi, Ankara 2020, s. 5, 8; **Eminoğlu/Erdoğan**, s. 200-201; **Eminoğlu**, s. 275, dn. 13. Söz konusu kavramın arabuluculukta ve tahkimde aynı yönde yorumlanamayacağı ve arabuluculuğa elverişlilik incelemesinin daha geniş bir yorumla yapılması gerektiği yönünde bkz. **Özbek**, s. 1501; **Görgün/Börü/Toraman/Kodakoğlu**, s. 831. Arabuluculuğa elverişliliğin ve tahkime elverişliliğin kapsamının aynı olduğu yönünde bkz. **Ermeneç**, Arabuluculuk, s. 88. Ülkemizde arabuluculuğun uygulama alanının geniş tutulması gerektiği yönünde bkz. Mustafa **Göksu**, Civil Litigation and Dispute Resolution in Turkey, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara 2016, s. 276.

²⁰ RG., T. 04.02.2011, S. 27836.

²¹ **Atalı/Ermeneç/Erdoğan**, s. 784; **Pekcanitez/Atalay/Özkes**, s. 594, 620; **Eminoğlu/Erdoğan**, s. 49; **Yarar**, s. 57; **Erdoğan/Erzurumlu**, s. 15. Davayı kabul açısından bkz. Murat **Atalı**, Pekcanitez Usûl Medenî Usûl Hukuku, C. III, 15. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2017, s. 2025.

²² Muhammet **Özkes**, Pekcanitez Usûl Medenî Usûl Hukuku, C. III, 15. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2017, s. 2827, 2829; **Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası**, s. 575-576; **Atalı/Ermeneç/Erdoğan**, s. 784; **Pekcanitez/Atalay/Özkes**, s. 620; **Ekmekçi/Özkes/Atalı/Seven**, s. 50; **Yarar**, s. 57. Davayı kabul açısından aynı yönde bkz. İbrahim **Ermeneç**, Medenî Usûl Hukukunda Davayı Kabul, Adalet Yayınevi, Ankara 2009, s. 17.

²³ Nesibe **Kurt Konca**, "Arabuluculuğa Elverişli Alanlar", ÇÜHFD, C. II, S. 1, 2017, s. 237. Cenk **Akil**, "Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu'nun Kapsamı", Prof. Dr. Ejder Yılmaz'a Armağan, C. I, Yetkin Yayınları, Ankara 2014, s. 81; **Özbek**, s. 1500; **Tanrıver**, Usûl, s. 252; **Pekcanitez/Atalay/Özkes**, s. 594, 620; **Ekmekçi/Özkes/Atalı/Seven**, s. 50; **Özkes**, Usûl, s. 2828; **Yarar**, s. 57; **Görgün/Börü/Toraman/Kodakoğlu**, s. 830; **Taşpolat Tuğsavul**, s. 109-110.

sona erdirilmesi mümkün hukuk uyuşmazlıkları olarak ifade edilmektedir²⁴. Anayasa Mahkemesi ve Yargıtay kararlarında ise tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri işler, kamu düzeninden sayılmayan işler şeklinde değerlendirilmektedir²⁵.

Arabuluculuğa elverişliliğin tespiti bakımından, tarafların serbestçe tasarruf edebileceği konuları tek tek belirtmek mümkün değildir²⁶. Ancak tarafların tasarruf yetkisinin sınırlandığı alanları belirlemek, serbestçe tasarruf edilebilmesi mümkün konuların tespitine hizmet edecektir. Bu anlamda, tarafların tasarruf yetkisinin sınırını büyük ölçüde kamu düzeninin belirlediği anlaşılmaktadır. Kamu düzeni kavramı, zamana, yere ve sosyal şartlara göre değişebilen ve takdiri bir kavram olması sebebiyle genel geçer şekilde tanımlanamamaktadır²⁷. Ancak doktrinde yapılan tanımlarda, kamu düzeninin, toplumun genel menfaatlerini veya temel yapısını koruyan kurallar ya da bu kurallarla ortaya çıkan hukuk düzeni olduğu genel olarak belirtilmektedir²⁸. Bu anlamda, örneğin boşanma, nesebin reddi,

24 Anılan maddenin gerekçesi şu şekildedir: “...Anılan kurum, her tür hukuk uyuşmazlıklarında değil; ancak tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri, yani "sulh olmak suretiyle sona erdirebilecekleri hukuk uyuşmazlıkları" bağlamında uygulanma alanı bulacaktır. Bu durum karşısında, kamu düzenine ilişkin olan ve dolayısıyla tarafların üzerinde serbestçe tasarrufta bulunmalarına olanak vermeyen hukukî ilişkilerden kaynaklanan uyuşmazlıkların çözüme kavuşturulmasında, arabuluculuk kurumuna müracaat edilemeyecektir.”, www.legalbank.net, E.T. 10.03.2022.

25 Bu hususta, Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu'nun 1'inci maddesinin ikinci fıkrasındaki düzenlemenin iptali talebi üzerine Anayasa Mahkemesi'nin verdiği kararda kamu düzeni şu şekilde vurgulanmıştır: “...Madde metninde yer verilme de kamu düzenine ilişkin konuların, tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edemeyecekleri alan kapsamında kaldığı hususunda herhangi bir şüphe yoktur. Nitekim madde gerekçesinde de kamu düzenine ilişkin olan konularda arabulucuya başvurulamayacağı ifade edilmiştir.”, AYM., E. 2012/94, K. 2013/89, 10.07.2013, www.legalbank.net, E.T. 15.03.2022.

26 **Ekmekçi/Özkes/Atal/Seven**, s. 50; **Özkes**, Usûl, s. 2829.

27 **Ermenek**, Arabuluculuk, s. 109; **Ekmekçi/Özkes/Atal/Seven**, s. 51; **Akil**, s. 79-80.

28 Necip **Kocayusufpaşaoğlu**, Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı Borçlar Hukuku Genel Bölüm, Borçlar Hukukuna Giriş, Hukukî İşlem, Sözleşme, 7. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul 2017, s. 548; Ahmet M. **Kılıçoğlu**, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 20. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara 2016, s. 108; Safa **Reisoğlu**, Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 24. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul 2013, s. 135; Derya **Ateş**, Borçlar Hukuku Sözleşmelerinde Genel Ahlâka Aykırılık, Turhan Kitabevi, Ankara 2007, s. 153; Selahattin Sulhi **Tekinay/Sermet Akman/Halük Burcuoğlu/Atilla Altop**, Tekinay Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 7. Baskı, Filiz

babalık, evlenmenin feshi, çocuğun velayeti, iflâs gibi davalar kamu düzeninden kabul edilmektedir.²⁹ Aynı şekilde, Cumhuriyet savcısının yer aldığı veya açtığı davalar ve işler de kamu düzeninden kabul edilmektedir.³⁰ Bu nedenle, söz konusu dava ve işler üzerinde tarafların serbestçe tasarruf etmesi söz konusu değildir (HMK m. 70/III). Bu anlamda, derneklerin feshi davası, evlenmenin butlanı davası, nesebin düzeltilmesine itiraz davası örnek olarak verilebilir.³¹ Kamu düzeni sebebiyle tarafların tasarruf alanına bırakılmayan iş ve işlemlerden doğan uyuşmazlıklarda, belirli bir sonucun yaratılması için mahkemenin karar vermesi aranmaktadır.³² O hâlde, kamu düzeninden kabul edilen hususlardan doğan uyuşmazlıklar, arabuluculuğa elverişli değildir. Ancak kamu düzeni kavramının geniş yorumlanması, tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebileceği

---

Kitabevi, İstanbul 1993, s. 402; Hüseyin **Hatemi**, Hukuka ve Ahlâka Aykırılık Kavramı ve Sonuçları, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul 1976, s. 42 vd.; **Eren**, s. 320; **Oğuzman/Öz**, s. 85-86. Medenî usûl hukuku anlamında kamu düzeni kavramı için bkz. Sezin **Aktepe Artık**, “İstinaf Kanun Yolunda Kamu Düzeni Kavramı”, TBBD, S. 134, 2018, s. 262; Halûk **Konuralp**, “İstinafa Kamu Düzeni Kavramı”, Medenî Usûl ve İcra-İflâs Hukukçuları Toplantısı - VI, Türkiye Barolar Birliği Yayını, Ankara 2008, s. 144 vd.

- 29 **Tanrıver**, Usûl, s. 254; **Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası**, s. 136; **Atalı/Ermenek/Erdoğan**, s. 583; **Pekcanitez/Atalay/Özkes**, s. 112, 620; **Ekmekçi/Özkes/Atalı/Seven**, s. 51; **Özkes**, Usûl, s. 2829; **Atalı**, Usûl, s. 2025; **Akil**, s. 82 vd.; **Taşpolat Tuğsavul**, s. 109; **Ermenek**, Kabul, s. 17. Ancak söz konusu davalarda kararı mahkeme vermekle birlikte, o davadaki tüm hususların kamu düzeninden olduğu yönünde genelleme yapılmaması gerektiği, örneğin boşanma davasında mal paylaşımı, tazminat, nafaka konusunda tarafların anlaşmalarının mümkün olduğu ifade edilmektedir. Bkz. **Ekmekçi/Özkes/Atalı/Seven**, s. 52; **Özkes**, Usûl, s. 2829. İflâs davasının tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebileceği bir uyuşmazlığa ilişkin olup olmadığı ve arabuluculuğa başvurulup başvurulamayacağı yönündeki tartışmalar için bkz. İbrahim **Ermenek/Betül Azaklı Arslan**, “İcra ve İflâs Hukuku Açısından Ticarî Davalarda Arabulucuya Başvuru Zorunluluğu”, TBBD, S. 148, 2020, s. 175 vd.; Barış **Toraman**, “İflâs Davasının Arabuluculuğa Elverişli ve Dava Şartı Arabuluculuk Kapsamında Olup Olmadığı Üzerine”, SÜHFD, C. 28, S. 3, 2020, s. 1046 vd.; **Tanrıver**, Dava Şartı Arabuluculuk, s. 115, dn. 2.
- 30 **Tanrıver**, Arabuluculuk, s. 61; **Tanrıver**, Usûl, s. 254; **Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası**, s. 136; **Atalı/Ermenek/Erdoğan**, s. 51; **Pekcanitez/Atalay/Özkes**, s. 111.
- 31 Ayrıntılı bilgi için bkz. **Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası**, s. 136; **Atalı/Ermenek/Erdoğan**, s. 52; **Pekcanitez/Atalay/Özkes**, s. 112.
- 32 **Ekmekçi/Özkes/Atalı/Seven**, s. 50; **Özkes**, Usûl, s. 2829; **Taşpolat Tuğsavul**, s. 109.

hususları etkileyeceğinden, kamu düzeninin istisnâî niteliği göz önüne alınarak değerlendirme yapılması gerekir.

Bununla birlikte, çekişmesiz yargı işlerinin birçoğunda, ilgililerin uyuşmazlık üzerinde tasarruf yetkileri bulunmadığından ve bu işlerin sonuçlandırılması için mahkeme kararı arandığından arabuluculuğa başvurulamayacağını belirtmek gerekir³³. Ayrıca bazı inşâî haklarda hukukî sonuç, hakların tek taraflı kullanılmasıyla değil, ancak mahkeme kararı ile doğduğundan (HMK m. 108/II), tarafların anlaşması ile hukukî sonuç doğmayacağı inşâî davalarda da arabuluculuğa başvurulamaz³⁴. Bu anlamda, genel kurul kararlarının iptali davası, soybağının reddi davası örnek olarak verilebilir³⁵.

Son olarak, arabuluculuğa elverişlilik bakımından yukarıda yapılan değerlendirmeler, sadece ihtiyarî arabuluculuk değil, dava şartı arabuluculuk bakımından da geçerlidir. Zira ihtiyarî arabuluculuğa elverişli olmayan uyuşmazlıklar, dava şartı arabuluculuğa da tâbî kılınmaz³⁶. O hâlde,

³³ **Tanrıver**, Arabuluculuk, s. 61; **Özbek**, s. 1501; **Ekmekçi/Özekes/Atalı/Seven**, s. 50; **Yardım**, s. 95; **Özekes**, Usûl, s. 2828. Çekişmesiz yargı işinde, ilgililerin iradesine tâbî olmayan hususlar söz konusu olduğu için sulhten bahsedilemeyeceği yönünde bkz. Baki **Kuru**, Nizasız Kaza, Ajans Türk Matbaası, Ankara 1961, s. 171.

³⁴ M. Ertan **Yardım**, “Ticarî Uyuşmazlıklarda Zorunlu Arabuluculuğa Başvuru”, Ticarî Uyuşmazlıklarda Zorunlu Arabuluculuk, Editörler, Ceyda Süral Efeçinar/Mehmet Ertan Yardım, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2019, s. 95; **Budak/Karaaslan**, s. 431. Mahkeme kararının gerektiği inşâî davalarda, kabulün ve sulhün hukukî sonuç doğuramayacağı yönünde bkz. Elif İrmak **Büyük**, Medenî Usûl Hukukunda İnşâî Dava ve İnşâî Hüküm, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2021, s. 212 vd.; **Ermenek**, Kabul, s. 18.

³⁵ İlker **Koçyiğit**/Alper **Bulur**, Ticarî Uyuşmazlıklarda Dava Şartı Arabuluculuk, Adalet Bakanlığı Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü Arabuluculuk Daire Başkanlığı Yayını, Ankara 2019, s. 75; **Eminoğlu**, s. 282-283; **Yardım**, s. 95; **Akil**, s. 110-112. Buna karşılık, cezaî şartın indirilmesi gibi inşâî haklar bakımından ise tarafların anlaşması ile hukukî sonucun doğması mümkündür, ancak taraflar anlaşamazlarsa söz konusu hakkın mahkeme aracılığıyla kullanılması gerekir. Bkz. **Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayyaz/Hanağası**, s. 301; **Pekcanitez/Atalay/Özekes**, s. 217.

³⁶ Bu anlamda, kayıt kabul davasının ticarî dava olmasına karşın, Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu gereğince, arabuluculuğa elverişli olmaması sebebiyle Türk Ticaret Kanunu'nun 5/A maddesi kapsamında dava şartı arabuluculuğa tâbî olmadığı yönünde bkz. “...Kayıt kabul davası, diğer kanunlar olarak ifade edilen İcra ve İflas Kanununda yer alan ticari davalardandır. Ancak kayıt kabul davasının, 6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu'nun amaç ve kapsamını düzenleyen 1/2. fıkrasındaki tanıma uyduğunu kabul etmek mümkün görülmemektedir... Bu durumda kayıt kabul davasının, özü itibarıyla, TTK 5/A

dava şartı arabuluculuğun öngörüldüğü uyuşmazlıklar bakımından öncelikle arabuluculuğa elverişlilik, ardından dava şartı arabuluculuk hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağı incelemesi yapılması gerekir.

II. SINAİ MÜLKİYET HAKLARINDAN DOĞAN UYUŞMAZLIKLARIN ARABULUCULUĞA ELVERİŞLİLİĞİ

Arabuluculuğa elverişli olma bakımından yukarıda zikredilen hususlar, genel olarak sınaî mülkiyet haklarından doğan uyuşmazlıklar yönünden de geçerlidir. Buna göre tarafların kendi iradeleriyle hukukî sonuç elde edebilecekleri sınaî mülkiyet haklarından doğan uyuşmazlıklar arabuluculuğa elverişlidir³⁷. Bu anlamda, örneğin, markanın lisans sözleşmesine konu olması hâlinde (SMK m. 24), bu sözleşmeden doğan malî yükümlülüklerin yerine getirilmesi veya söz konusu sözleşmeden kaynaklı olarak uğranılan zararların tazmin edilmesi talepleri yönünden arabuluculuğa başvurulması mümkündür.

Sınaî mülkiyet haklarından doğan uyuşmazlıklarda, arabuluculuğa elverişlilik yönünden Sınaî Mülkiyet Kanunu'nun 19'uncu maddesinin dördüncü fıkrasındaki düzenlemenin de dikkate alınması gerekir. Nitekim anılan hükümde, Bültende yayımlanmış bir marka başvurusunun mutlak ve nispi ret nedenleri kapsamında tescil edilmemesi gerektiğine dair itiraz yapıldığı takdirde, Kurumun bu aşamada gerekli görmesi hâlinde tarafları uzlaşmaya davet edebileceği ve bu anlamda Hukuk Uyuşmazlıklarında

---

maddesinde ifade edildiği üzere, alacak ve/veya tazminat talebi olduğuna dair tartışmaya da gerek olmayacaktır. Hal böyle olunca Arabuluculuk Kanununun uygulanmasının öngörülmediği kayıt kabul davasının, sırf ticari dava olması ve alacak niteliğine benzer niteliği taşıdığı gerekçesiyle, davanın, arabuluculuk dava şartı yokluğu nedeniyle usulden red kararında isabet görülmemiştir.", İstanbul BAM 17. HD., E. 2019/2875, K. 2020/1025, 11.06.2020, (www.legalbank.net), E.T. 21.03.2022. Benzer yönde bkz. İstanbul BAM 12. HD., E. 2020/1375, K. 2020/1292, 08.12.2020, (www.legalbank.net), E.T. 21.03.2022.

³⁷ Hamdi **Yasaman**/Tolga **Ayoğlu**/Fülürya **Yusufoğlu Bilgin**/Pınar **Memiş Kartal**/Sinan **Yüksel**/Zeynep **Yasaman**, Sınaî Mülkiyet Kanunu Şerhi, C. III, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021, s. 2409; Rıza **Ayhan**/Hayrettin **Çağlar**/Burçak **Yıldız**/Dilek **İmirlioğlu**, Sınaî Mülkiyet Hukuku, Adalet Yayınevi, Ankara 2021, s. 245; Serdar **Kale**, Marka Davalarında Yargılama Usûlü, Adalet Yayınevi, Ankara 2020, s. 43; Eda **Giray**, "Fikrî ve Sınaî Mülkiyet Hukukunda Arabuluculuk", Ticarî Uyuşmazlıklarda Zorunlu Arabuluculuk, Editörler, Ceyda Süral Efeçinar/Mehmet Ertan Yardım, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2019, s. 29; İhsan **Berkhan**, Fikrî Mülkiyet ve Arabuluculuk, Aristo Yayınevi, İstanbul 2019, s. 23; **Tanrıver**, Arabuluculuk, s. 60; **Tanrıver**, Dava Şartı Arabuluculuk, s. 115, dn. 2; **Toprakkaya**, s. 229; **Oğuz/Yılmaztekin/Üner**, s. 16-17; **Koçyiğit/Bulur**, s. 179; **Bozkurt Yüksel**, s. 197; **Akil**, s. 98.

Arabuluculuk Kanunu'nun uygulanacağı düzenlenmiştir (SMK m. 19/IV). Bu anlamda, örneğin Yargıtay'ın bir kararında belirtildiği üzere, tarafların uzlaşmaya davet edilmesi hâlinde, aynı veya benzer markaların birbirinden ayırt edilebilmesi amacıyla tescil başvurusuna konu olan markaya ilave yapılabilmesi hususunda arabuluculuk süreci işletilebilir³⁸. Aynı şekilde, Sinaî Mülkiyet Kanunu'nun 21'inci maddesinin üçüncü fıkrasında, yayıma itiraz üzerine Kurum'un verdiği kararlara karşı yapılan itirazları inceleyen Yeniden İnceleme ve Değerlendirme Kurulu'nun gerekli görmesi hâlinde, tarafları uzlaşmaya davet edebileceği öngörülmüştür (SMK m. 21/III). Tescil başvurusunun yayımına ve Kurumun kararına itiraz aşaması bakımından yürütülecek arabuluculuk sürecine ise Sinaî Mülkiyet Kanununun Uygulanmasına Dair Yönetmelik'in³⁹ (SMKY) 32'nci maddesinde yer verilmiştir.

Bununla birlikte, Türk Ticaret Kanunu'nun⁴⁰ 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (d) bendindeki düzenleme gereğince, fikrî mülkiyet hukukuna dair mevzuatta öngörülen hususlardan doğan davaların ticarî dava olduğu dikkate alındığında, anılan Kanun'un 5/A maddesine göre sinaî mülkiyet hukukundan doğan bazı uyuşmazlıkların dava şartı arabuluculuk kapsamına girdiği görülmektedir. Nitekim fikrî mülkiyet hakları fikir ve sanat eserlerinden doğan haklar ile sinaî mülkiyet haklarından oluştuğuna⁴¹ göre sinaî mülkiyet haklarının düzenlendiği Sinaî Mülkiyet Ka-

38 Anılan Yargıtay kararı için bkz. "556 sayılı KHK'nın 36. maddesi ise, 35. madde dairesinde yapılan bir itirazın TPE tarafından inceleme usulünü düzenlemektedir. Bununla birlikte 36. maddenin II. fıkrasında TPE'nin gerekli görmesi halinde tarafları uzlaştırmak için bir araya getirebileceği düzenlemiştir. Taraflar bir araya gelerek örneğin, aynı veya benzer olan markayı yek diğerinden ayırt etmek için ne gibi ilavelerin yapılabileceğini aralarında tartışabilirler.", YHGK., E. 2017/1733, K. 2019/959, 26.09.2019, www.legalbank.net, E.T. 22.03.2022.

39 RG., T. 24.04.2017, S. 30047.

40 RG., T. 14.02.2011, S. 27846.

41 Cahit **Suluk**/Rauf **Karasu**/Temel **Nal**, Fikrî Mülkiyet Hukuku, 5. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021, s. 1; Ahmet M. **Kılıçoğlu**, Sinaî Haklarla Karşılaştırmalı Fikrî Haklar, 4. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara 2018, s. 5; Savaş **Bozbel**, Fikrî Mülkiyet Hukuku, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2015, s. 3; Ünal **Tekinalp**, Fikrî Mülkiyet Hukuku, 5. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2012, s. 2; Arslan **Kaya**, Marka Hukuku, Arıkan Yayıncılık, İstanbul 2006, s. 36; Tina **Hart**/Linda **Fazzani**, Intellectual Property Law, 3. Baskı, Macmillan Press, Great Britain 2004, s. 5; Rocque **Reynolds**/Natalie **Stoianoff**, Intellectual Property: Text and Essential Cases,

nunu'ndan doğan uyuşmazlıkları konu olan davalar da ticarî davalar arasında yer almaktadır (TTK m. 4/I, d)⁴². Ticarî davalardan, bir miktar paranın ödenmesine dair alacak ve tazminat taleplerini konu alan davalar bakımından arabuluculuk dava şartı olduğundan (TTK m. 5/A/I), söz konusu talepli sınaî mülkiyet haklarından doğan uyuşmazlıklarda da arabulucuya başvurmak zorunludur⁴³. Örneğin, hükümsüzlüğüne veya iptaline karar verilen markanın sahibinin ağır ihmali veya kötüniyetli olarak hareket etmesinden kaynaklı tazminat talepleri (SMK m. 27/III) ile hükümsüzlük veya iptal kararından önce kurulmuş ve uygulanmış sözleşmeler kapsamında ödenmiş bedelin kısmen veya tamamen iadesi talepleri (SMK m. 27/IV) dava şartı arabuluculuk kapsamındadır⁴⁴. Ancak özel kanunlarda tahkime veya başka bir alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemine başvurma zorunluluğu olan veya tahkim sözleşmesi yapılan sınaî mülkiyet haklarından doğan uyuşmazlıklarda dava şartı arabuluculuk hükümlerinin uygulanmayacağını belirtmek gerekir (HUAK m. 18/A/XVIII). O hâlde, sınaî

Federation Press, Sydney 2003, s. 2; Christoph **Bertschinger**/Peter **Münch**/Thomas **Geiser**, Schweizerisches und europäisches Patentrecht, Helbing & Lichtenhahn, Basel 2002, § 1 Rn. 1.1; Nüşin **Ayiter**, İhtira Hukuku, Sevinç Matbaası, Ankara 1968, s. 1; Ernst **Hirsch**, Fikrî ve Sınaî Haklar, Ar Basımevi, Ankara 1948, s. 6; **Ayhan/Çağlar/Yıldız/İmirlioğlu**, s. 1-2.

- 42 Levent **Börü/İlker Koçyiğit**, Ticarî Dava, Turhan Kitabevi, Ankara 2013, s. 19; **Yasaman/Yüksel**, C. III, s. 3291; **Atalı/Ermenek/Erdoğan**, s. 144; **Kale**, s. 43; **Pahlı**, s. 16, 24.
- 43 Osman Umut **Karaca**, “Dava Şartı Olan Arabuluculuk Kapsamındaki Sınaî Mülkiyet Uyuşmazlıkları”, FMR, S. 1, 2019, s. 52; **Yasaman/Yüksel**, C. III, s. 3292; **Kale**, s. 46; **Pahlı**, s. 24; **Giray**, s. 34; **Berkhan**, s. 26. Sınaî Mülkiyet Kanunu'nun 31'inci maddesi gereğince, sınaî mülkiyet haklarından doğan uyuşmazlıklara fikrî ve sınaî haklar hukuk mahkemesince bakılacağı, anılan hükmün sonraki özel Kanun'da öngörülmesi sebebiyle Türk Ticaret Kanunu'nun 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (d) bendindeki düzenlemenin zımnen ilga edildiği, bu nedenle dava şartı arabuluculuğa dair hükümlerin söz konusu uyuşmazlıklar bakımından uygulanamayacağı yönünde bkz. **Tanrıver**, Dava Şartı Arabuluculuk, s. 115, dn. 2; **Tanrıver**, Usûl, s. 303-304; Ticarî davaların ticaret mahkemesinde görüleceği, diğer mahkemelerde görülen davaların ticarî dava olmadığı yönünde bkz. **Yardım**, s. 98. Ayrıca bkz. Mehmet **Bahtiyar**/Levent **Biçer**, “Adî İş/Ticarî İş/Tüketici İşlemi Ayrımı ve Bu Ayrımın Önemi”, MÜHAD, Prof. Dr. Cevdet Yavuz'a Armağan, C. 22, S. 3, 2016, s. 422.
- 44 Hasan Kadir **Yılmaztekin/Zeliha İnce**, “Dava Şartı Arabuluculuk Ekseninde Bazı Fikrî Mülkiyet Hukuku Uyuşmazlıkları”, Terazi Hukuk Dergisi, C. 14, S. 159, 2019, s. 2177; **Oğuz/Yılmaztekin/Üner**, s. 360; **Giray**, s. 34; **Karaca**, s. 53.

mülkiyet haklarından doğan uyumsuzlıklara dair arabuluculuğa elverişlilik incelemesi sadece ihtiyarî değil, dava şartı arabuluculuk bakımından da yapılmalıdır.

Buna karşılık, taraf iradelerince hukukî sonuç yaratılmasına izin verilmeyen veya mahkeme kararı aranılan sınaî mülkiyet haklarından doğan uyumsuzlıklarda, arabuluculuğa başvurabilmesi mümkün değildir. Örneğin, marka, patent ve tasarıma dair tescil başvurularına ilişkin gerçekleştirilen işlemlere karşı arabuluculuğa başvurulamaz⁴⁵. Zira tescil başvuruları, bir kamu kuruluşu olan TÜRK PATENT tarafından yürütülmekte ve ilgili gayri maddî mallar tescil edilene kadar idarî bir süreç işletilmektedir. Aynı şekilde, tescil başvurularının yayımına itiraz ve Kurumun kararına itiraz aşamalarında arabuluculuğa başvurulması mümkünken (SMK m. 19/IV, m. 21/III), Yeniden İnceleme ve Değerlendirme Kurulu'nun itiraz üzerine verdiği nihaî kararın iptali talebi arabuluculuğa konu edilemez⁴⁶. Zira Kurulun verdiği kararın idarî karar olması ve yargı denetimine tâbi olmasından (5000 sayılı Kanun m. 15/C, SMK m. 156/II, m. 162/I) dolayı tarafların iradelerine tâbi olan bir uyumsuzluk da yoktur⁴⁷.

Sınaî mülkiyet haklarından doğan uyumsuzlıkların önemli bir kısmının tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebileceği, bu nedenle genel itibariyle arabuluculuğa elverişli olduğunu belirtmek mümkündür⁴⁸. Nitekim bu husus, marka tescil başvurusunun yayımına ve Kurum kararına itiraz aşamalarında, tarafların arabuluculuğa teşvik edilmesinden de anlaşılmaktadır (SMK m. 19/IV, m. 21/III)⁴⁹. Ancak sınaî mülkiyet hukuku alanındaki tüm uyumsuzlıklar arabuluculuğa elverişli değildir. Marka tescil başvurusunun yayımına itiraz aşamasından doğan uyumsuzlıklarda dahi arabuluculuğa başvuru teşvik edilmiş olmasına rağmen, bu aşamadaki her

⁴⁵ Eminoğlu/Erdoğan, s. 411; Yılmaztekin/İnce, s. 2176.

⁴⁶ Kale, s. 46; Eminoğlu/Erdoğan, s. 414; Giray, s. 34-35.

⁴⁷ Eminoğlu/Erdoğan, s. 414. Ayrıca bkz. Koçyiğit/Bulur, s. 187.

⁴⁸ Koçyiğit/Bulur, s. 179; Giray, s. 31.

⁴⁹ TÜRK PATENT nezdinde kurumsal arabuluculuk merkezinin oluşturulması gerektiği, bunun sınaî mülkiyet haklarından doğan uyumsuzlıkların yargıya başvurulmadan ve henüz tescil başvurusu aşamasında çözümlenmesine hizmet edeceği belirtilmektedir. Bkz. Mustafa İmamoğlu, Marka Hukukunda Tahkim ve Arabuluculuğun Yeri ve Türk Patent Enstitüsü'ndeki Uygulanma Alanı, Uzmanlık Tezi, Türk Patent Enstitüsü Markalar Dairesi Başkanlığı, Ankara 2014, s. 65; Toprakkaya, s. 237.

uyuşmazlık yönünden arabuluculuğa başvurulamaz. Zira anılan düzenlemede, tarafların arabuluculuğa teşvik edilmesi, Kurumun gerekli görmesine bağlanmış ve Kuruma takdir hakkı tanınmıştır. Örneğin, Sınâî Mülkiyet Kanunu'nun 5'inci maddesinin birinci fıkrasında öngörülen marka tesciline dair mutlak ret nedenlerinin varlığı hâlinde, Kurumun tescil başvurusunu re'sen reddetmesi gerektiğinden ve bu anlamda mutlak ret nedenleri tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebileceği hususlardan olmadığından, bu nedenle kapsamında tescil başvurusuna itiraz edilmesinden doğan uyuşmazlık arabuluculuğa elverişli değildir⁵⁰. Ancak Sınâî Mülkiyet Kanunu'nun 5'inci maddesinin birinci fıkrasının (ç) bendinde öngörülen mutlak ret nedenine dair tescil engelini istisnasını oluşturan marka sahibinin tescile muvafakat ettiğini gösteren noter onaylı belgenin alınması hususu (SMK m. 5/III) ve bu anlamda birlikte var olma sözleşmelerinden doğan malî yükümlülüklerin yerine getirilmesi, tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilmesi sebebiyle arabuluculuğa elverişlidir⁵¹. Aynı şekilde, marka tescil başvurusuna nispî ret nedenleri kapsamında itiraz yapılması hâlinde, Kurumun tarafları arabuluculuğa teşvik etmesi mümkündür⁵². O hâlde, tarafların iradeleriyle hukukî sonuç yaratmalarının mümkün olup olmadığı hususu, her bir sınâî mülkiyet hakkına ilişkin uyuşmazlığın konusu yönünden incelenmelidir⁵³.

⁵⁰ Sevilay **Uzunallı**, Marka Hukuku, Adalet Yayınevi, Ankara 2019, s. 96; **Yasaman/Yasaman**, C. III, s. 2410; **Eminoğlu/Erdoğan**, s. 413; **Giray**, s. 36. Mutlak ret nedenleri kapsamında açılan hükümsüzlük davalarının arabuluculuğa elverişli olmadığı yönünde bkz. **Kale**, s. 46.

⁵¹ **Toprakkaya**, s. 235; **Eminoğlu/Erdoğan**, s. 413; **Oğuz/Yılmaztekin/Üner**, s. 360; **Giray**, s. 36. Muvafakatin alınması bakımından resmî şekil şartının aranması sebebiyle, tarafların tasarruf yetkisinin kısıtlandığı yönünde bkz. **Yılmaztekin/İnce**, s. 2176.

⁵² **Yasaman/Yasaman**, C. III, s. 2410; **Toprakkaya**, s. 235; **Uzunallı**, s. 96; **Giray**, s. 36.

⁵³ **Ekmekçi/Özkes/Atalı/Seven**, s. 52.

III. MARKA HAKKINA TECAVÜZDEN DOĞAN UYUŞMAZLIKLARIN ARABULUCULUĞA ELVERİŞLİLİĞİ

A. Genel Olarak

Sınaî mülkiyet haklarının gayri maddî mallar üzerinde kurulan haklar olması ve maddî mallar gibi himaye altına alınamaması sebebiyle, bu haklar tecavüze elverişlidir⁵⁴. Sınaî mülkiyet haklarının bu özelliği, söz konusu hakların etkin şekilde korunması ihtiyacını doğurmaktadır. Bu nedenle, sınaî mülkiyet hakkı sahipleri, ulusal ve uluslararası birtakım düzenlemelerle sınaî mülkiyet hakkına yönelik tecavüz teşkil eden fiillere karşı korunmaktadır.

Sınaî mülkiyet haklarından biri olan marka hakkı, sahibine münhasır kullanma, üçüncü kişilerin kullanmasına izin verme, yasaklama yetkisini içeren ve ekonomik değeri haiz olan bir mutlak haktır⁵⁵. Markanın tescilinden doğan haklar, Sınaî Mülkiyet Kanunu'nun 7'nci maddesinin ikinci fıkrası gereğince münhasıran tescil sahibine aittir (SMK m. 7/II, c. 1). Bu nedenle, marka sahibinin izni alınmaksızın markanın sağladığı yetkilerin üçüncü kişilerce kullanılması, marka hakkına tecavüz oluşturmaktadır⁵⁶. Marka hakkına tecavüzün varlığı için geçerli ve korunmakta olan bir markanın bulunması, tecavüz oluşturduğu iddia edilen fiil yönünden marka sahibinin izninin olmaması, söz konusu fiilin ticarî nitelikte olması ve izinsiz markasal kullanım olması şeklinde koşullar aranmaktadır⁵⁷. Marka hakkına tecavüz sayılan hâller ise Sınaî Mülkiyet Kanunu'nun 29'uncu maddesinde tahdidi olarak belirtilmekle birlikte, anılan maddede marka-

⁵⁴ Uzunallı, s. 153.

⁵⁵ Hayri **Bozgeyik**, Marka Hakkının Korunması, 2. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2019, s. 8-9, 28. **Yasaman**, SMK Şerhi, C. III, s. 2927; **Ayhan/Çağlar/Yıldız/İmirlioğlu**, s. 17; **Karasu (Suluk/Nal)**, s. 206-207; **Kaya**, Marka, s. 45.

⁵⁶ İlhami **Güneş**, Sınaî Mülkiyet Kanunu Işığında Uygulamalı Marka Hukuku, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2020, s. 303; **Yasaman/Yasaman**, C. III, s. 2700; **Bozgeyik**, s. 27; **Tekinalp**, s. 491-492.

⁵⁷ Uğur **Çolak**, Türk Marka Hukuku, 4. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2018, s. 433; **Yasaman/Yasaman**, C. III, s. 2700; **Ayhan/Çağlar/Yıldız/İmirlioğlu**, s. 94-95; **Güneş**, s. 329-330; **Bozgeyik**, s. 30 vd.; **Uzunallı**, s. 127 vd. Markanın izinsiz kullanımının markasal olması gerekmediği, bu anlamda her türlü ticarî nitelikte kullanımın markanın tecavüzü bakımından değerlendirilebileceği yönünde bkz. Sabih **Arkan**, "Marka Hakkına Tecavüz, İşaretin Markasal Kullanılması Zorunluluğu", BATİDER, C. XX, S. 3, 2000, s. 11.

nın tescilinden doğan hakların kapsamına dair 7'nci maddeye de atıf yapılması sebebiyle, marka hakkına tecavüz teşkil eden fiillerin belirlenmesi yönünden her iki hükmün de dikkate alınması gerekir.

Tescilli marka sahibi, Sınâî Mülkiyet Kanunu'nun 7'nci maddesi gereğince, münhasır hakkı kapsamında, markasının izni alınmaksızın başkalarının çeşitli şekillerde kullanılmasının önlenmesini ve işaretin ticaret alanında kullanılmasının yasaklanmasını talep edebilir (SMK m. 7/II, III). Bunun yanında, tescilli marka sahibi, tecavüz fiiline karşı, Sınâî Mülkiyet Kanunu'nun 149'uncu maddesinin birinci fıkrasında öngörülen tecavüzün tespit edilmesi, önlenmesi, durdurulması, kaldırılması, maddî ve manevî zararların tazmin edilmesi, tecavüze konu olan ürün veya araçlara dair el konulması, üzerlerinde kendisine mülkiyet hakkı tanınması, tecavüzün devamını önlemek üzere tedbirlerin alınması, hükmün ilgililere tebliğ edilmesi veya ilân edilmesi şeklindeki taleplerini mahkemeye yöneltebilir (SMK m. 149/I). Marka hakkı sahibi, Sınâî Mülkiyet Kanunu'nun 150'nci maddesinin ikinci fıkrası gereğince, marka hakkının tecavüz fiiliyle kötü şekilde kullanılması sonucunda itibarı zarara uğradığı takdirde, itibar tazminatı da talep edebilir (SMK m. 150/II). Tescilsiz markanın sahibi ise Türk Ticaret Kanunu'nun haksız rekabet hükümleri kapsamında korunma talep edebilir⁵⁸.

Bununla birlikte, marka hakkına tecavüz söz konusu olduğunda, sözleşmede aksi kararlaştırılmadığı sürece marka üzerinde inhisarî lisans hakkı sahibi de yukarıda zikredilen talepleri mahkemeye kendi adına yöneltebilir (SMK m. 158/I). İnhisarî olmayan lisans hakkı sahibi ise marka hakkına tecavüz sebebiyle dava açma hakkı sözleşmede sınırlandırılmadığı takdirde, yapacağı bildirimle marka hakkı sahibinden dava açmasını talep edebilir. Marka hakkı sahibi bu talebi kabul etmez veya bildirim tarihinden itibaren üç ay içinde dava açmaz ise inhisarî olmayan lisans sahibi, bildirimde ekleyerek kendi adına marka hakkına tecavüzden kaynaklı davayı açabilir. Bu durumda, inhisarî olmayan lisans sahibinin dava açtığını marka hakkı sahibine bildirmesi gerekir (SMK m. 158/II).

İnhisarî olmayan lisans sahibi dava hakkı elde ettiğinde, tecavüzden kaynaklı uyuşmazlığı dava yoluyla değil, arabuluculuk yoluyla da çözmek isteyebilir. Bu kapsamda, inhisarî olmayan lisans sahibinin dava açmadan

---

⁵⁸ Dilek Cengiz, Türk Hukukunda İktibas veya İltibas Suretiyle Marka Hakkına Tecavüz, Beta Yayınları, İstanbul 1995, s. 51; Yasaman/Yasaman, C. III, s. 2700; Ayhan/Çağlar/Yıldız/İmirlioğlu, s. 93; Karasu (Suluk/Nal), s. 221; Bozgeyik, s. 8; Güneş, s. 316; Tekinalp, s. 492.

önce arabuluculuğa başvurması ihtimalinde, başvurunun marka sahibine bildirilmesinin gerekip gerekmediğine değinmekte fayda vardır. İnhisarî olmayan lisans sahibinin marka hakkının tecavüzünden kaynaklı dava hakkı, kural olarak bulunmamaktadır. Bu hak, marka sahibinin dava açmaması hâlinde doğmaktadır. Bu anlamda, inhisarî olmayan lisans hakkı sahibinin dava hakkı, inhisarî lisans hakkı sahibinin aksine belirli koşullara tâbidir⁵⁹. Her ne kadar anılan düzenlemede söz konusu koşullar dava hakkı bakımından öngörülmüş olsa da marka sahibinin davadan bilgi sahibi olmasında hukukî yararı olduğu dikkate alındığında, bu koşulların arabuluculuğa başvuru yönünden de aranması gerektiği sonucuna varılmaktadır. Bu anlamda, inhisarî olmayan lisans hakkı sahibinin, markaya tecavüzden kaynaklı uyuşmazlık yönünden arabuluculuğa başvurması hâlinde, lisans verene başvurusunu bildirmesi gerekir. Aksi takdirde, dava açıldığında lisans verenin bildirim yapması, yargı yolu yerine alternatif uyuşmazlık çözüm yoluna başvurulması hâlinde ise bu gerekliliğin aranmaması çelişki oluşturur ve hükmün amacıyla bağdaşmaz. İnhisarî olmayan lisans sahibinin talepleri, dava şartı arabuluculuk kapsamında ise dava açmak için arabuluculuğa başvuru zorunlu olduğundan, söz konusu bildirim dava şartı arabuluculuk bakımından evleviyetle yapılmalıdır.

B. Marka Hakkına Tecavüzden Doğan Uyuşmazlıkların Arabuluculuğa Elverişliliğinin Belirlenmesi

Sınaî mülkiyet haklarının korunması kapsamında, marka hakkına tecavüzden doğan uyuşmazlıklar, sınaî mülkiyet haklarından doğan uyuşmazlıkların önemli bir kısmını oluşturmaktadır. Bunun yanında, markanın itibarının korunması ile markaya konu olan mal ve hizmetin hızlı tedavül edilmesi sebebiyle bu uyuşmazlıkların kısa sürede ve olumsuz medya algısı yaratmadan neticelendirilmesi ihtiyacı, gizlilik ve yaratıcı çözümlerin geliştirilmesinin mümkün olması sebebiyle, söz konusu uyuşmazlıkların arabuluculuk yoluyla sonuçlandırılması önem arz etmektedir⁶⁰. Ancak üzerinde durulacağı üzere, marka hakkına tecavüzden doğan uyuşmazlıklarda ileri sürülebilecek taleplerin çeşitliliği ve bu taleplerin uygulamada genellikle birlikte ileri sürülmesi, söz konusu uyuşmazlıklardaki arabuluculuğa elverişlilik incelemesinin ele alınmasını gerektirmektedir.

Arabuluculuğa elverişlilik yönünden, uyuşmazlığın tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebileceği bir özel hukuk uyuşmazlığı olmasına

⁵⁹ Yasaman, C. III, s. 3352; Kale, s. 71.

⁶⁰ Oğuz, s. 818-819; Toprakkaya, s. 231-233.

dair şart, sınaî mülkiyet haklarından doğan diğer uyuşmazlıklarda olduğu gibi markanın tecavüzünden doğan uyuşmazlıklar bakımından da geçerlidir. Bu anlamda, örneğin, tecavüz fiilinden kaynaklı olarak uğranılan maddî, manevî veya itibar kaybı zararlarının tazmin edilmesine dair uyuşmazlık (SMK m. 149/I, ç, m. 150/II), tarafların iradeleriyle hukukî sonuç elde edebilecekleri bir uyuşmazlık olduğu için arabuluculuğa elverişlidir. Ancak arabuluculuğa elverişlilik yönünden tarafların uyuşmazlık üzerinde serbestçe tasarruf etmesi ölçütü kapsamında değerlendirilen sınırlandırmaların, markanın tecavüzünden doğan uyuşmazlıklar bakımından yeterli olmadığı görülmektedir. Zira markanın tecavüzünden doğan uyuşmazlıklarda taleplerden bazıları, üçüncü kişinin menfaatlerini doğrudan etkileyecek niteliktedir. Örneğin, marka hakkı sahibi, tecavüzün devam etmesini engellemek amacıyla tedbirler alınmasını ve el konulan ürün ve araçların imha edilmesini talep ederse, söz konusu ürün ve araçlar üçüncü kişinin elinde olduğu takdirde, ürün ve araçların imhası üzerine üçüncü kişilerin menfaatleri doğrudan etkilenecektir (SMK m. 149/I, f). Bu nedenle, markaya dair tecavüz fiilinden kaynaklı bir uyuşmazlıkta, tarafların üçüncü kişi elindeki tecavüz fiiline konu olan ürün ve araçların imhası talebi bakımından arabuluculuk sürecinde bir sonuca varabilmeleri mümkün değildir.

Markanın tecavüzünden doğan uyuşmazlıklarda arabuluculuğa elverişlilik incelemesi kapsamında, uyuşmazlığa taraf olmayan üçüncü kişilerin menfaatlerinin doğrudan etkilenip etkilenmediği hususunun da değerlendirilmesi gerekir⁶¹. Zira tarafların üçüncü kişilerin menfaatlerinin etkilendiği talepler yönünden bir sonuca varmaları ve iradî olarak yürütülen bir süreçte uyuşmazlığın tarafı olmayan üçüncü kişilerin menfaatlerini doğrudan etkileyen hususlarda anlaşma yapmaları söz konusu değildir. Bu nedenle, markanın tecavüzünden kaynaklı uyuşmazlıklarda üçüncü kişilerin menfaatlerinin doğrudan etkilendiği taleplerin, arabuluculuğa elverişli olmadığı ifade edilebilir. O hâlde, markanın tecavüzünden doğan uyuş-

⁶¹ Markanın tecavüzünden doğan talepler hakkında, mahkemenin karar verirken üçüncü kişilerin menfaatlerini de dikkate alacağı yönünde bkz. **Güneş**, s. 350. Şirketler hukukundan doğan uyuşmazlıklar bakımından da üçüncü kişilerin menfaatlerinin etkilenebileceği, bu kişilerin menfaatlerinin arabuluculuk sürecinde de korunması gerektiği, bu nedenle, arabuluculuğa elverişlilik incelemesi yönünden menfaat ağının gözetilmesi gerektiği yönünde bkz. **Eminoğlu/Erdoğan**, s. 210; **Eminoğlu**, s. 279. Üçüncü kişilerin haklarının doğrudan etkilendiği uyuşmazlıklarda, tarafların serbestçe tasarruf edemeyeceği, bu anlamda arabuluculuğa elverişli olmadığı yönünde bkz. **Ermeneç**, Arabuluculuk, s. 89; **Yardım**, s. 95.

mazlıklara dair arabuluculuğa elverişlilik incelemesi bakımından, tarafların uyuşmazlık üzerinde serbestçe tasarruf etmesi ölçütü kapsamında, kamu düzenine ilişkin olup olmama ve mahkeme kararı gerekip gerekmediği değerlendirmelerinin yanında, yapılan anlaşmanın üçüncü kişiler yönünden doğrudan sonuç doğurup doğurmadığı hususunun da dikkate alınması gerekir. Ancak üçüncü kişiler bakımından hukukî sonuç doğurup doğurmama veya üçüncü kişilerin menfaatlerinin etkilenip etkilenmemesi ölçütü, her uyuşmazlık bakımından mutlak bir ölçüt olarak kabul edilmemelidir. Bu anlamda, markanın tecavüzünden doğan uyuşmazlıklarda arabuluculuğa elverişlilik incelemesi bakımından, söz konusu ölçüt kapsamında her somut olay kendi içerisinde ve özelinde değerlendirilmelidir.

C. Marka Hakkına Tecavüzden Doğan Uyuşmazlıklarda İleri Sürülebilecek Taleplerin Arabuluculuğa Elverişlilik Bakımından Değerlendirilmesi

Marka hakkı tecavüze uğrayan hak sahibinin, mahkemeden, tecavüzün tespit edilmesini, önlenmesini, durdurulmasını, kaldırılmasını, maddî ve manevî zararlar ile itibar kaybına dair zararların tazmin edilmesini, tecavüze konu olan ürün veya bunların üretilmesindeki araçlara el konulmasını, bunlar üzerinde kendisine mülkiyet hakkı tanınmasını, el konulan ürün ve araçların şekillerinin değiştirilmesini, üzerindeki markaların silinmesini, söz konusu ürün ve araçların imhasını, mahkeme kararının ilgiliilere tebliğ edilmesini, kararın ilân edilmesini ve başkaca tedbirler alınmasını talep edebilir (SMK m. 149/I, m. 150/II, m. 151).

Arabuluculuğa elverişlilik yönünden, marka hakkına tecavüzden doğan uyuşmazlıklara konu olabilecek talepler incelendiğinde, söz konusu taleplerin arabuluculuğa elverişli olup olmadığı noktasında farklı sonuçlara varılmaktadır. Bu nedenle, marka hakkına tecavüzden doğan uyuşmazlıklara konu olabilecek taleplerin her birinin arabuluculuğa elverişli olup olmadığının ayrıca incelenmesinde fayda bulunmaktadır.

Marka hakkı sahibinin, marka hakkına tecavüzden kaynaklı taleplerinden biri, söz konusu fiilin tecavüz olduğunun tespit edilmesidir (SMK m. 149/I, a). Tecavüzün tespiti talebinin arabuluculuğa elverişli olup ol-

madığına dair doktrinde, bu talebin mahkemeye yöneltilmesi gerektiği gerekçesiyle arabuluculuğa elverişli olmadığı görüşünün⁶² yanında, tarafların üzerinde anlaşabileceği bir husus olduğu ve arabuluculuğa konu edilebileceği görüşü⁶³ de savunulmaktadır. Kanaatimizce, tecavüzün varlığı veya yokluğu tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebileceği bir husustur. Bu nedenle, taraflar arabuluculuk sürecinde, bir fiilin marka hakkına tecavüz oluşturup oluşturmadığına dair uyuşmazlıklarını özgür iradeleleriyle sonuçlandırabilirler. Nitekim tarafların, arabuluculuk sürecinde düzenledikleri anlaşma metni sadece verme, yapma ya da yapmama edimlerini değil, tecavüzün varlığına veya yokluğuna dair salt bir tespiti de içerebilir. Bunun yanında, tecavüzden kaynaklı taleplerin birlikte ileri sürülmesi hâlinde, söz konusu talep dışındaki diğer taleplerin arabuluculuk sürecinde müzakere edilmesi, tecavüzün varlığı hususunda anlaşmalarına bağlıdır. Zira tecavüzün varlığının tespiti talebi ile tecavüzden kaynaklı diğer talepler birbiriyle bağlantılıdır.

Bir fiilin marka hakkına tecavüz olup olmadığının tespiti talebi, sadece marka hakkı sahibi tarafından değil, Türkiye’de giriştiği veya girişeceği ticarî veya sınaî faaliyetinin marka hakkına tecavüz teşkil etmediğinin tespit edilmesinde menfaati olan kişilerce de talep edilebilir (SMK m. 154/I). Bu anlamda, marka hakkı sahibinin kendisine tecavüz fiilinden kaynaklı olarak dava açılması söz konusu olabilecek kişiler, ticarî veya sınaî faaliyetinin marka hakkına tecavüz teşkil etmediğinin tespit edilmesi talebiyle menfî tespit davası açabilir⁶⁴. Menfî tespit talepli uyuşmazlık da marka sahibinin tecavüzün tespiti talebini konu alan uyuşmazlık gibi taraflarca üzerinde tasarruf edilebilmesi mümkün olduğu için arabuluculuğa elverişlidir⁶⁵.

Tecavüzün varlığına veya yokluğuna dair tespit talepleri arasında arabuluculuğa elverişlilik yönünden farklılık bulunmamaktadır⁶⁶. Tecavüzün varlığının veya yokluğunun tespiti talebine dair uyuşmazlıkların arabuluculuğa elverişli olduğu hususu, menfî tespit davasının düzenlendiği Sınaî

⁶² Berkhan, s. 44.

⁶³ Eminoğlu/Erdoğan, s. 419.

⁶⁴ Yasaman, C. III, s. 3249; Ayhan/Çağlar/Yıldız/İmirlioğlu, s. 322; Suluk (Karasu/Nal), s. 378; Güneş, s. 336; Bozgeyik, s. 164; Tekinalp, s. 512.

⁶⁵ Eminoğlu/Erdoğan, s. 419-420. Tecavüzün tespiti talebinin arabuluculuğa elverişli olmadığı, ancak menfaat sahibinin tecavüzün mevcut olmadığına ilişkin talebinin arabuluculuğa elverişli olduğu yönünde bkz. Berkhan, s. 47.

⁶⁶ Aksi yönde bkz. Berkhan, s. 47.

Mülkiyet Kanunu'nun 154'üncü maddesindeki menfaat sahibinin hak sahibinden, dava açmadan önce görüşünü talep edebileceğine dair düzenlenmeden de anlaşılmaktadır. Zira anılan düzenlemeden, dolaylı olarak menfaat sahibi ile hak sahibinin yargı yoluna başvurmadan önce uzlaşmaya teşvik edildiği ve bu anlamda arabuluculuğa başvurma yönünden zemin hazırlandığı sonucuna varılabilir.

Marka hakkı sahibi, tecavüz fiili başlamadan önce veya sona eren ancak tekrarlanması muhtemel olan tecavüzün önlenmesini talep edebilir (SMK m. 149/I, b)⁶⁷. Muhtemel tecavüzün önlenmesi talebi, tecavüz tehlikesinin varlığı hâlinde, eda davasına konu olabilecek bir talep olarak arabuluculuğa elverişlidir. Marka hakkına tecavüzün söz konusu olması hâlinde ise tecavüz teşkil eden ve devam eden fiilin durdurulması talebinde bulunulabilir (SMK m. 149/I, c)⁶⁸. Aynı şekilde, marka hakkına tecavüz teşkil eden fiil gerçekleşmiş ve etkileri devam ediyorsa, tecavüze konu olan fiilin sebep olduğu durumun ortadan kaldırılması talep edilebilir (SMK m. 149/I, ç)⁶⁹. Tecavüz fiilinin durdurulması ve tecavüzün kaldırılması talepleri de muhtemel tecavüzün önlenmesi talebi gibi eda davasına konu olabilecek talepler olarak arabuluculuğa elverişlidir⁷⁰. Zira söz konusu talepleri yerine getirip getirmemek, taleplerin yöneltildiği kişinin uhdesinde olduğu için tarafların bu talepler üzerinde tasarrufta bulunması mümkündür. Ancak tarafların, arabuluculuk sürecinde tecavüzün durdurulması veya kaldırılması bağlamında üçüncü kişilerin menfaatlerini doğrudan etkilemeyecek şekilde bir sonuca varmaları gerekir⁷¹.

Marka hakkı sahibinin tecavüzün önlenmesi ve durdurulması talepleri, ihtiyatî tedbire de konu olabilir. Nitekim marka hakkına tecavüz teşkil edecek şekilde kullanım olması veya bu anlamda ciddi ve etkin çalışmalar yapılması hâlinde, marka hakkı sahibi mahkemeden tecavüz teşkil eden fiilin önlenmesini veya durdurulmasını ihtiyatî tedbir kapsamında talep

⁶⁷ Yasaman, C. III, s. 2996; Ayhan/Çağlar/Yıldız/İmirlioğlu, s. 322; Suluk (Karasu/Nal), s. 379; Güneş, s. 354 vd.; Uzunallı, s. 151-152; Çolak, s. 742; Tekinalp, s. 497.

⁶⁸ Yasaman, C. III, s. 2997; Ayhan/Çağlar/Yıldız/İmirlioğlu, s. 323; Güneş, s. 360 vd.; Bozgeyik, s. 168 vd.; Uzunallı, s. 152; Çolak, s. 743; Tekinalp, s. 497.

⁶⁹ Yasaman, C. III, s. 2998; Ayhan/Çağlar/Yıldız/İmirlioğlu, s. 323-324; Suluk (Karasu/Nal), s. 379-380; Bozgeyik, s. 170; Uzunallı, s. 152; Çolak, s. 766.

⁷⁰ Eminoğlu/Erdoğan, s. 420.

⁷¹ Eminoğlu/Erdoğan, s. 420.

edebilir (SMK m. 159/II, a). Bu taleplerin ihtiyatî tedbir gibi geçici hukukî koruma bağlamında ileri sürülmesi hâlinde, geçici hukukî korumalara yargısal korumalar olarak mahkemece karar verileceğinden, söz konusu taleplerden doğan uyuşmazlıklar arabuluculuğa elverişli değildir⁷².

Marka hakkına tecavüz hâlinde ileri sürülmesi mümkün talepler arasında, tazminat talebi de yer almaktadır⁷³. Buna göre marka hakkı sahibince tecavüz fiilinden kaynaklı olarak, fiilî zarar ve yoksun kalınan kazançtan oluşan maddî zararları ile manevî zararlarının tazmin edilmesini talep edebilir (SMK m. 149/I, ç, m. 150/I, m. 151/I). Bunun yanında, marka hakkına konu ürünlerin ve hizmetlerin kötü şekilde kullanılması, üretilmesi, bu şekilde üretilen ürünlerin temin edilmesi veya uygun olmayan şekilde piyasaya sürülmesi sonucunda markanın itibarı zarara uğramışsa, marka hakkı sahibinin itibar tazminatı talep etmesi de mümkündür (SMK m. 150/II). Söz konusu talepleri konu alan uyuşmazlıklarda, tarafların kendi iradeleriyle sonuca varabilmeleri mümkün olduğundan arabuluculuğa başvurulabilir. Aynı zamanda, marka hakkına tecavüzden doğan ve konusu bir miktar paranın ödenmesi olan alacak ve tazminat taleplerini içeren uyuşmazlıklar yönünden dava açılmadan önce arabuluculuğa başvurmak zorunludur (TTK m. 5/A/I). Bu nedenle, markanın tecavüzü hâlinde, marka sahibinin maddî, manevî ve itibar tazminatı talepleri arabuluculuğa elverişli olmasının yanında, dava şartı arabuluculuğa tâbidir⁷⁴.

Marka hakkı sahibi, marka hakkına tecavüz oluşturan veya cezayı gerektiren ürünler ile bunların üretiminde kullanılan cihaz, makine gibi araçlara, tecavüze konu olmayan ürünlerin üretiminin engellenmemesi şartıyla el konulmasını da talep edebilir (SMK m. 149/I, d). Söz konusu ürünlere veya araçlara el konulması, tarafların arabuluculuk sürecinde üzerinde karar verebileceği bir taleptir. Zira tecavüze konu ürün ve araçların toplanıl-

⁷² **Bozkurt Yüksel**, s. 200. Karş. **Berkhan**, s. 48.

⁷³ **Yasaman**, C. III, s. 3000 vd.; **Ayhan/Çağlar/Yıldız/İmirlioğlu**, s. 325 vd.; **Suluk (Karasu/Nal)**, s. 380 vd.; **Güneş**, s. 365 vd.; **Bozgeyik**, s. 177 vd.; **Çolak**, s. 771; **Tekinalp**, s. 499 vd.

⁷⁴ Bilge **Aytuğar/Sultan Küçük**, “6769 Sayılı Sınâî Mülkiyet Kanunu’na Göre Marka Hakkına Tecavüzden Doğan İtibar Kaybı Tazminatı”, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 11, S. 1, 2020, s. 119; **Yasaman/Yüksel**, C. III, s. 3292; **Ayhan/Çağlar/Yıldız/İmirlioğlu**, s. 345; **Oğuz/Yılmaztekin/Üner**, s. 362; **Kale**, s. 46; **Eminoğlu/Erdoğan**, s. 420; **Bozgeyik**, s. 209; **Uzunallı**, s. 153; **Paslı**, s. 24; **Giray**, s. 34; **Karaca**, s. 54; **Berkhan**, s. 45.

ması, bir yerde muhafaza altına alınması, tarafların mahkeme kararı olmaksızın kendi iradeleriyle ortaya çıkarabilecekleri bir sonuçtur. Ancak söz konusu talep, aynı zamanda ihtiyatî tedbir kapsamında mahkemeye yöneltilmesi gereken talepler arasında yer almaktadır (SMK m. 159/II, b). Bu nedenle, tecavüz oluşturan ürünlere veya bunların üretiminde kullanılan araçlara el konulması ihtiyatî tedbir kapsamında talep edilmişse, söz konusu talep geçici hukukî koruma bağlamında arabuluculuğa elverişli değildir⁷⁵.

Marka hakkı sahibi, tecavüz oluşturan ve el konulan ürün, cihaz ve makineler üzerinde kendisine mülkiyet hakkı tanınmasını da talep edebilir (SMK m. 149/I, e)⁷⁶. Marka hakkı sahibinin söz konusu talebine dair uyuşmazlığın, taraflarca arabuluculuk sürecinde sonuçlandırılması mümkündür. Ancak tarafların bu talep hakkında sonuca varabilmesi, söz konusu ürün ve araçların uyuşmazlığa taraf olan mütecevazın mülkiyetinde olması gerekir⁷⁷. Aksi takdirde, uyuşmazlığa taraf olmayan üçüncü kişinin mülkiyetindeki ürün ve araçlar üzerinde mülkiyet hakkı tanınmasına dair talep arabuluculuğa konu edilemez. Tecavüz oluşturan ürün, cihaz ve makineler üzerindeki mülkiyet hakkının marka sahibine tanınması talebi kabul edildiği takdirde, söz konusu ürün veya araçların bedelinin tazminat bedelinin düşülmesi veya bu bedelin tazminatı aşan kısmının iade edilmesi talepleri de ileri sürülebilecektir (SMK m. 149/II). Tazminat bedelinin indirimi veya tazminatı aşan kısmın geri ödenmesi talepleri, arabuluculuğa elverişlidir ve dava şartı arabuluculuk kapsamındadır⁷⁸.

Marka hakkı sahibi, tecavüzün devam etmesini engellemek amacıyla tedbirler alınmasını isteyebilir. Bu kapsamda, hak sahibi tecavüz oluşturan

⁷⁵ **Eminoğlu/Erdoğan**, s. 421. Ayrıca bkz. **Bozkurt Yüksel**, s. 200.

⁷⁶ Sinaî Mülkiyet Kanunu'nun 149'uncu maddesinin birinci fıkrasının (e) bendindeki düzenlemede, "*el konulan*" ifadesine yer verildiği için hükmün lafzından el konulmayan ürün ve araçlar üzerindeki mülkiyet hakkının tanınmasının talep edilemeyeceği anlaşılmasına karşın, tecavüz fiilinden kaynaklı taleplerin genelde birlikte ileri sürüldüğü dikkate alındığında "*el konulacak ürünler*" üzerinde de mülkiyet hakkı tanınmasının talep edilebileceği belirtilmektedir. Bkz. **Ayhan/Çağlar/Yıldız/İmirlioğlu**, s. 332; **Çolak**, s. 854. Mülga Markaların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Karamame'deki düzenleme bakımından da aynı yönde bkz. **Tekinalp**, s. 509.

⁷⁷ **Eminoğlu/Erdoğan**, s. 421.

⁷⁸ **Yasaman/Yüksel**, C. III, s. 3292; **Kale**, s. 46; **Giray**, s. 34.

veya cezayı gerektiren ürünler ile bunları üretmeye yarayan araçların şekillerinin değiştirilmesi, üzerlerindeki markaların silinmesi, tecavüzün önlenmesi için kaçınılmaz ise imhasını talep edebilir (SMK m. 149/I, f). Tecavüzün devamının önlenmesi bakımından öncelikle, söz konusu ürün ve araçların şekillerinin değiştirilmesi talebi, buna rağmen tecavüzün devamı önlenemeyecekse en son ürün ve araçların imhası talebi değerlendirilmelidir⁷⁹. Anılan talepler, mahkemenin karar vermesini gerekli kılmadığı için arabuluculuk sürecine konu edilebilir⁸⁰. Zira söz konusu talepler, ihtiyatî tedbir kapsamında değil, markanın tecavüzünden kaynaklı olarak karşı tarafa yöneltililebilecek talepler arasında yer almaktadır. Bu anlamda, tecavüzün devam etmesini önlemek amacıyla tedbir alınmasına dair taleplerin arabuluculuğa konu edilebilmesi için aynı zamanda tecavüze konu olan ürünlerin veya bunların üretilmesinde kullanılan araçların, uyumsuzluğa taraf olan mütecevizin mülkiyetinde olması gerekir⁸¹. Örneğin, söz konusu ürün ve araçlar, uyumsuzluğa taraf olmayan üçüncü kişinin mülkiyetinde olduğu takdirde, imha talebi hakkında tarafların üçüncü kişi yönünden bir sonuca varabilmesi mümkün olmadığından, bu talep arabuluculuğa elverişli değildir. Dolayısıyla tecavüzün devamını önlemek amacıyla yönelik taleplerin arabuluculuğa elverişli olup olmadığı noktasında, üçüncü kişinin menfaatlerinin doğrudan etkilenmemesi ölçütü kapsamında, söz konusu ürün ve araçların üçüncü kişinin mülkiyetinde olup olmadığı hususu dikkate alınmalıdır.

Marka hakkı sahibinin, haklı bir sebebinin veya menfaatinin bulunması hâlinde, mahkemeden kesinleşmiş kararın günlük gazete veya benzeri vasıtalarla tamamen veya özet olarak ilân edilmesini veya ilgililere tebliğ edilmesini talep etmesi de mümkündür (SMK m. 149/I, g) Örneğin, tanınmış bir markaya tecavüz fiilinden kaynaklı açılan davanın kabulü hâlinde, marka sahibi kararın ilân edilmesini isteyebilir ki bu anlamda haklı menfaati de bulunmaktadır⁸². Bu talep, haklı çıkması hâlinde uyumsuzluğun karşı tarafınca da ileri sürülebilir. Sinaî Mülkiyet Kanunu'nda

⁷⁹ Yasaman, C. III, s. 3012; Ayhan/Çağlar/Yıldız/İmirlioğlu, s. 331; Suluk (Karasu/Nal), s. 387; Bozgeyik, s. 174; Uzunallı, s. 183-184; Tekinalp, s. 510.

⁸⁰ Aksi yönde bkz. Berkhan, s. 44.

⁸¹ Eminoğlu/Erdoğan, s. 421. Mahkemece imha kararı verilebilmesi için ürünlerin mütecevizin zilyetliğinde olmasının yeterli olduğu, araç ve makinelerin imhası için bunların mütecevizin mülkiyetinde olması gerektiği yönünde bkz. Ayhan/Çağlar/Yıldız/İmirlioğlu, s. 331.

⁸² Uzunallı, s. 184.

marka hakkı sahibinin, kararın ilân edilmesine dair talepte bulunabilmesi için haklı bir sebebinin veya menfaatinin aranması, tarafların menfaatleri dikkate alınarak ilânın gerekli olup olmadığına ve ilânın şekli ile kapsamına mahkemece karar verilecek olması ve bu talebin mahkeme kararları için öngörülmesi sebebiyle, kararın ilân edilmesi talebinin arabuluculuğa elverişli olmadığı sonucuna varılmaktadır (SMK m. 149/I, g, III). Bunun yanında, kararın (arabuluculuk açısından anlaşma tutanağının) kamuya duyurulması, arabuluculuk sürecine hâkim olan ilkelerden biri olan gizlilik ilkesine aykırılık teşkil etmektedir⁸³. Her ne kadar gizlilik ilkesinin aksi taraflarca kararlaştırılabilirse (HUAK m. 4/II) de mahkeme kararının kamuya duyurulmasının temelindeki marka hakkına muhtemel ihlallerin önlenmesi ve bu anlamda emsal teşkil eden bir karar elde edilmesindeki düşünce ile arabuluculuk yöntemi bağdaşmamaktadır⁸⁴. Ayrıca karşı taraf, mahkeme kararının ilânının kamuyu etkileme, küçük düşürme veya rekabette avantaj sağlama niyetiyle talep edildiğini düşündüğü takdirde, baştan arabuluculuk sürecine katılmayabilecektir. O hâlde, hak sahibi, üçüncü kişileri benzer davranışlardan caydırmak için marka hakkına tecavüzden kaynaklı uyuşmazlığa dair sonucun kamuya duyurulmasını talep etmekte ise arabuluculuk yerine alenilik ilkesinin hâkim olduğu yargı yoluna başvurmalıdır.

Markanın tecavüzünden doğan uyuşmazlıklarda, yukarıda zikredilen taleplerin birlikte ileri sürülmesi durumunda yapılması gereken arabuluculuğa elverişlilik incelemesine de değinmek gerekir. Zira markanın tecavüzünden doğan uyuşmazlıklarda, hak sahibinin söz konusu talepleri birbirinden ayırmasından ziyade, genellikle bu talepleri birlikte ileri sürdüğü görülmektedir⁸⁵. Bu taleplerin niteliği dikkate alındığında, arabuluculuğa elverişlilik incelemesinin her bir talep yönünden ayrıca yapılması gerekmektedir. Örneğin, tazminat talebinin yanında, tecavüze konu olan ürün ve araçlar üzerinde mülkiyet hakkı tanınması veya bunların imhası talep edilmişse, söz konusu ürün ve araçların üçüncü kişinin mülkiyetinde olup

⁸³ **Eminoğlu/Erdoğan**, s. 421; **Bozkurt Yüksel**, s. 200. Bu anlamda, anonim şirket genel kurul kararının iptaline veya butlanına dair kararın ilân edilmesinin de arabuluculuğun gizlilik ilkesiyle bağdaşmaması sebebiyle arabuluculuğa konu olamayacağı yönünde bkz. **Eminoğlu**, s. 282.

⁸⁴ **Bozkurt Yüksel**, s. 207.

⁸⁵ **Ayhan/Çağlar/Yıldız/İmirlioğlu**, s. 332-333; **Suluk (Karasu/Nal)**, s. 379; **Güneş**, s. 352; **Uzunallı**, s. 152-153; **Çolak**, s. 766.

olmadığı önem arz ettiği için bu taleplerin arabuluculuğa elverişliliği bakımından farklı sonuçlara varılabilmektedir. Bunun yanında, markanın tecavüzünden doğan uyuşmazlıklara dair taleplerin bir kısmının dava şartı arabuluculuğa tâbi olduğu dikkate alındığında, dava şartı arabuluculuk incelemesinin de her bir talep yönünden yapılması gerekir⁸⁶.

SONUÇ

Sinaî mülkiyet haklarının korunmasına dair uyuşmazlıklar arasında yer alan marka hakkına tecavüzden kaynaklı uyuşmazlıklar, genel itibarıyla tarafların mahkemenin kararına gerek olmaksızın hukukî sonuç elde edebilecekleri hususları konu alması sebebiyle arabuluculuğa elverişlidir. Markanın tecavüzünden kaynaklı taleplerin arabuluculuğa elverişli olabilmesi, eda davasına konu olabilecek bir talep olmasına bağlı değildir. Bu anlamda, salt tecavüzün varlığının veya yokluğunun tespiti talebi de tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilmesi sebebiyle arabuluculuğa elverişlidir. Markanın tecavüzünden doğan uyuşmazlıklarda tecavüzün varlığının tespiti talebi ile diğer taleplerin bağlantılı olması ve diğer talepler üzerinde anlaşmanın tecavüzün varlığına bağlı olması sebebiyle de tecavüzün varlığına dair tespit talebinin arabuluculuğa elverişli olduğunu kabul etmek gerekir.

Marka hakkına tecavüzden kaynaklı uyuşmazlıkların arabuluculuğa elverişli olduğu, markaya tecavüz fiiline karşı hak sahibinin ileri sürebileceği tüm talepler bakımından geçerli değildir. Bu anlamda, hak sahibi marka hakkına tecavüz fiilinden kaynaklı taleplerini, geçici hukukî koruma bağlamında ileri sürdüğü takdirde, söz konusu talepler arabulucu-

⁸⁶ Dava şartı arabuluculuğa tâbi olan taleplerin de bulunduğu birden fazla talep ileri sürülerek dava açılması hâlinde, mahkemece dava şartı arabuluculuğa tâbi olmayan talepler bakımından davaya devam edilmesine, diğer talep bakımından ise davanın ayrılmasına ve usulden reddine karar verilmesi gerektiği belirtilmektedir. Bkz. **Yasaman/Yüksel**, C. III, s. 3292; **Tanrıver**, Dava Şartı Arabuluculuk, s. 136; **Kale**, s. 44; **Eminoğlu/Erdoğan**, s. 164; **Paslı**, s. 24-25; **Koçyiğit/Bulur**, s. 69; **Karaca**, s. 53; **Yılmaztekin/İnce**, s. 2181. Uygulamada, birden fazla talebin ileri sürüldüğü uyuşmazlıklarda, taleplerden dava şartı arabuluculuğa tâbi olan talep var ve arabuluculuğa başvurulmadan başvurulmuş ise davanın usulden reddine veya dava şartı arabuluculuğunun hiçbir talep açısından aranmayacağına dair farklı yönde bölge adliye mahkemesi ve Yargıtay kararları bulunmaktadır. Bu hususa dair kararlar için bkz. İstanbul BAM 16. HD., E. 2019/1244, K. 2019/1234, 30.05.2019; İstanbul BAM 16. HD., E. 2021/680, K. 2021/761, 09.04.2021; Yarg. 11. HD., E. 2019/4851, K. 2020/2732, 10.06.2020; Yarg. 11. HD., E. 2020/197, K. 2020/1578, 17.02.2020, (www.legalbank.net), E.T. 24.03.2022.

luğa konu edilemez. Buna göre tecavüzün önlenmesi, durdurulması ve tecavüze konu olan ürünler ile bunların üretilmesinde kullanılan araçlara el konulması talepleri ihtiyatî tedbir kapsamında ileri sürülürse arabuluculuğa başvurulamaz.

Markanın tecavüzünden kaynaklı taleplerden, üçüncü kişinin menfaatlerinin doğrudan etkilenebileceği talepler de arabuluculuğa elverişli kabul edilemez. Bu anlamda, tecavüz oluşturan veya cezayı gerektiren ürünler ile bunları üretmeye yarayan araçların şekillerinin değiştirilmesi, üzerlerindeki markaların silinmesi ve imhası talepleri bakımından, söz konusu ürün ve araçlar mütecevizin değil üçüncü kişilerin mülkiyetindeyse, tarafların arabuluculuk sürecinde anlaşması söz konusu değildir. Zira üçüncü kişinin mülkiyetindeki tecavüz fiiline konu olan ürün ve araçlara dair talepler, hak sahibi ile mütecevizin tasarruf yetkisinde olan hususlardan değildir. Bunun yanında, iradî olarak yürütülen arabuluculuk sürecinden, uyuşmazlığa taraf olmayan üçüncü kişilerin menfaatlerinin etkilenmemesi gerekir. Dolayısıyla tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilmesi ölçütü kapsamında, üçüncü kişiler bakımından doğrudan sonuç doğurup doğurmama hususu da arabuluculuğa elverişlilik incelemesi yönünden dikkate alınmalı ve üçüncü kişinin menfaatlerinin doğrudan etkilendiği talepler arabuluculuk sürecine konu edilmemelidir.

Markanın tecavüzünden kaynaklı talepler arasında yer alan ve arabuluculuğa elverişli olmayan taleplerden biri de kararın ilân edilmesidir. Kararın kamuya ilân edilmesi için haklı sebebin veya menfaatin bulunması gerektiğinden, ilânın şeklinin ve kapsamının tarafların menfaatleri dikkate alınarak mahkemece takdir edilecek olmasından ve bu talebin mahkeme kararları için öngörülmesinden dolayı, söz konusu talep arabuluculuğa elverişli değildir. Bunun yanında, kararın kamuya duyurulması talebi, arabuluculuk sürecine hâkim olan gizlilik ilkesiyle de bağdaşmamaktadır.

Marka hakkına tecavüzden doğan uyuşmazlıklarda hak sahibinin taleplerinin uygulamada genellikle birlikte ileri sürüldüğü görülmektedir. Bu durumda, arabuluculuğa elverişlilik incelemesinin her bir talep yönünden ayrı ayrı yapılması gerekir. Bu anlamda, arabuluculuğa elverişlilik incelemesi, arabuluculuk sürecinde düzenlenen anlaşma metnine icra edilebilirlik şerhi verilmesi talebi üzerine yargı denetimine tâbi olduğundan, arabuluculuğa elverişli olmayan talepler anlaşma metnine dâhil edilmemelidir.

KAYNAKÇA

Akıncı, Ziya. Milletlerarası Tahkim. 6. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2021.

Akil, Cenk. “Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu’nun Kapsamı”. Prof. Dr. Ejder Yılmaz’a Armağan. C. I, Yetkin Yayınları, Ankara 2014, s. 75-137.

Aktepe Artık, Sezin. “İstinaf Kanun Yolunda Kamu Düzeni Kavramı”. TBBD. S. 134, 2018, s. 257-292.

Arkan, Sabih. “Marka Hakkına Tecavüz, İşaretin Markasal Kullanılması Zorunluluğu”. BATİDER. C. XX, S. 3, 2000, s. 5-16.

Arslan, Ramazan/**Yılmaz**, Ejder/**Taşpınar Ayvaz**, Sema/**Hanağası**, Emel. Medenî Usûl Hukuku. 6. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2020.

Atalı, Murat. Pekcanitez Usûl Medenî Usûl Hukuku. C. III, 15. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2017 (Usûl).

Atalı, Murat. “Zorunlu Arabuluculuğun Yargılama Hukuku Bakımından Ortaya Çıkardığı Sorunlar”. Arabuluculuğun Geliştirilmesi Uluslararası Sempozyumu. Ankara 2018, s. 137-154 (Arabuluculuk).

Atalı, Murat/**Erdoğan**, Ersin. “Türk Ticaret Kanunu’nun 5/A Maddesi Çerçevesinde Menfî Tespit Davaları Sorunu”. ÇÜHFD. Arş. Gör. Ceren Damar Şenel Armağanı, C. 5, S. 1, 2020, s. 205-221.

Atalı, Murat/**Ermeneek**, İbrahim/**Erdoğan**, Ersin. Medenî Usûl Hukuku. 4. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2021.

Ateş, Derya. Borçlar Hukuku Sözleşmelerinde Genel Ahlâka Aykırılık. Turhan Kitabevi, Ankara 2007.

Ayiter, Nûşin. İhtira Hukuku. Sevinç Matbaası, Ankara 1968.

Ayhan, Rıza/**Çağlar**, Hayrettin/**Yıldız**, Burçak/**İmirlioğlu**, Dilek. Sınâî Mülkiyet Hukuku. Adalet Yayınevi, Ankara 2021.

Aytuğar, Bilge/**Küçük**, Sultan. “6769 Sayılı Sınâî Mülkiyet Kanunu’na Göre Marka Hakkına Tecavüzden Doğan İtibar Kaybı Tazminatı”. İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi. C. 11, S. 1, 2020, s. 110-125.

Bahtiyar, Mehmet/**Biçer**, Levent. “Adî İş/Ticarî İş/Tüketici İşlemi Ayırımı ve Bu Ayırımın Önemi”. MÜHAD. Prof. Dr. Cevdet Yavuz’a Armağan, C. 22, S. 3, 2016, s. 395-436.

Berkhan, İhsan. Fikrî Mülkiyet ve Arabuluculuk. Aristo Yayınevi, İstanbul 2019.

Bertschinger, Christoph/**Münch**, Peter/**Geiser**, Thomas. Schweizerisches und europäisches Patentrecht. Helbing & Lichtenhahn, Basel 2002.

Bozbel, Savaş. Fikrî Mülkiyet Hukuku. On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2015.

Bozgeyik, Hayri. Marka Hakkının Korunması. 2. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2019.

Bozkurt Yüksel, Armağan Ebru. “Fikrî Mülkiyet Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk”. İKÜHFD. C. 10, S. 2, 2011, s. 191-215.

Börü, Levent/**Koçyiğit**, İlker. Ticarî Dava. Turhan Kitabevi, Ankara 2013.

Budak, Ali Cem/**Karaaslan**, Varol. Medenî Usûl Hukuku. 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2018.

Büyük, Elif Irmak. Medenî Usûl Hukukunda İnşâî Dava ve İnşâî Hüküm. On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2021.

Cengiz, Dilek. Türk Hukukunda İktibas veya İltibas Suretiyle Marka Hakkına Tecavüz. Beta Yayınları, İstanbul 1995.

Chi, Stephanie. “The Role of Mediation in Trademark Disputes”. American Journal of Mediation. S. 2, 2008, s. 105-114.

Çolak, Uğur. Türk Marka Hukuku. 4. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2018.

Deren Yıldırım, Nevhis. “Arabuluculuk Kurumuna İlişkin Bazı Düşünceler”. Arabuluculuk Yasa Tasarısı - Eleştiri ve Öneriler - Sempozyum Notları. İstanbul Barosu Yayınları, İstanbul 2008, s. 81-96.

Doğan, Vahit. Milletlerarası Özel Hukuk. 4. Baskı, Savaş Yayınevi, Ankara 2017.

Dural, Mustafa/**Sarı**, Suat. Türk Özel Hukuku, Temel Kavramlar ve Medenî Kanununun Başlangıç Hükümleri. Filiz Kitabevi, İstanbul 2016.

Edis, Seyfullah. Medenî Hukuka Giriş ve Başlangıç Hükümleri. Sevinç Matbaası, Ankara 1979.

Eminoğlu, Cafer. “Anonim Şirketler Hukuku Uyuşmazlıklarının Arabuluculuğa Elverişliliği ve Elverişliliğin Tespitinde Ölçüt Önerileri”. TFM. C. 7, S. 2, 2021, s. 271-291.

Eminoğlu, Cafer/**Erdoğan**, Ersin. Ticarî Uyuşmazlıklarda İhtiyarî ve Dava Şartı (Zorunlu) Arabuluculuk. Adalet Yayınevi, Ankara 2020.

Ekmekçi, Ömer/Özekes, Muhammet/Atalı, Murat/Seven, Vural. Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk. 2. Baskı, İstanbul 2019.

Erdoğan, Ersin. Medenî Usûl Hukuku Kurallarının Yer Bakımından Uygulanması. Yetkin Yayınları, Ankara 2016, (Usûl).

Erdoğan, Ersin. “Milletlerarası Arabuluculuk Anlaşma Belgelerinin İcra-sına İlişkin BM Sözleşmesinin (Singapur Sözleşmesi) Değerlendirilmesi”. Arabuluculuğun Geliştirilmesi Uluslararası Sempozyumu. Ankara 2018, s. 189-202, (Arabuluculuk).

Erdoğan, Ersin/Erzurumlu, Nurbanu. Hukuk Uyuşmazlıklarında Türkiye'nin Arabuluculuk Tecrübesi ve Zorunlu Arabuluculuk Taslağı. Seta Yayınları, İstanbul 2016.

Eren, Fikret. Borçlar Hukuku Genel Hükümler. 18. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2015.

Ermenek, İbrahim. Medenî Usûl Hukukunda Davayı Kabul. Adalet Yayınevi, Ankara 2009, (Kabul).

Ermenek, İbrahim. Arabuluculuk Sürecinde Zayıf Tarafın Korunması. Yetkin Yayınları, Ankara 2021, (Arabuluculuk).

Ermenek, İbrahim/Azaklı Arslan, Betül. “İcra ve İflâs Hukuku Açısından Ticarî Davalarda Arabulucuya Başvuru Zorunluluğu”. TBBD. S. 148, 2020, s. 135-196.

Giray, Eda. “Fikrî ve Sinaî Mülkiyet Hukukunda Arabuluculuk”. Ticarî Uyuşmazlıklarda Zorunlu Arabuluculuk, Editörler, Ceyda Süral Efeçinar/Mehmet Ertan Yardım, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2019, s. 29-40.

Göksu, Mustafa. Civil Litigation and Dispute Resolution in Turkey. Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara 2016.

Görgün, L. Şanal/Börü, Levent/Toraman, Barış/Kodakoğlu, Mehmet. Medenî Usûl Hukuku. 6. Baskı, Yetkin Yayınları.

Güneş, İlhami. Sinaî Mülkiyet Kanunu Işığında Uygulamalı Marka Hukuku. 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2020.

Hirsch, Ernst. Fikrî ve Sinaî Haklar. Ar Basımevi, Ankara 1948.

Hart, Tina/Fazzani, Linda. Intellectual Property Law. 3. Baskı, Macmillan Press, Great Britain 2004.

Hatemi, Hüseyin. Hukuka ve Ahlâka Aykırılık Kavramı ve Sonuçları. İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul 1976.

İldır, Gülgün. Alternatif Uyuşmazlık Çözümü. Seçkin Yayıncılık, Ankara 2003.

İmamoğlu, Mustafa. Marka Hukukunda Tahkim ve Arabuluculuğun Yeri ve Türk Patent Enstitüsü'ndeki Uygulanma Alanı. Uzmanlık Tezi, Türk Patent Enstitüsü Markalar Dairesi Başkanlığı, Ankara 2014.

Kale, Serdar. Marka Davalarında Yargılama Usûlü. Adalet Yayınevi, Ankara 2020.

Karaca, Osman Umut. "Dava Şartı Olan Arabuluculuk Kapsamındaki Sınaî Mülkiyet Uyuşmazlıkları". FMR. S. 1, 2009, s. 47-55.

Kuru, Baki. Nizasız Kaza. Ajans Türk Matbaası, Ankara 1961.

Kaya, Arslan. Marka Hukuku. Arıkan Yayıncılık, İstanbul 2006.

Kılıçoğlu, Ahmet M.. Borçlar Hukuku Genel Hükümler. 20. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara 2016, (Borçlar Hukuku).

Kılıçoğlu, Ahmet M.. Sınaî Haklarla Karşılaştırmalı Fikrî Haklar. 4. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara 2018, (Sınaî Haklar).

Kılıçoğlu, Ahmet M.. Arabuluculuk Sözleşmeleri. Turhan Kitabevi, Ankara 2020, (Arabuluculuk).

Kocayusufpaşaoğlu, Necip. Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı Borçlar Hukuku Genel Bölüm, Borçlar Hukukuna Giriş, Hukukî İşlem, Sözleşme. 7. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul 2017.

Koçyiğit, İlker/**Bulur**, Alper. Ticarî Uyuşmazlıklarda Dava Şartı Arabuluculuk. Adalet Bakanlığı Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü Arabuluculuk Daire Başkanlığı Yayını, Ankara 2019.

Konuralp, Halûk. "İstinafta Kamu Düzeni Kavramı". Medenî Usûl ve İcra-İflâs Hukukçuları Toplantısı VI. Türkiye Barolar Birliği Yayını, Ankara 2008, s. 133-148.

Kurt Konca, Nesibe. "Arabuluculuğa Elverişli Alanlar". ÇÜHFD. C. II, S. 1, 2017, s. 234-240, (Elverişlilik).

Kurt Konca, Nesibe. "Ticarî Uyuşmazlıklarda Dava Şartı (Zorunlu) Arabuluculuk". SETA Perspektif. S. 225, 2018, s. 1-6, (Arabuluculuk).

Nomer, Ergin/**Şanlı**, Cemal. Devletler Hususi Hukuku. 18. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul 2010.

Oğuz, Arzu. “Fikrî Mülkiyet Haklarından Doğan İhtilafların Arabuluculuk Yolu ile Çözümlemesi Konusunda Değerlendirme”. Terazi Hukuk Dergisi. C. 14, S. 152, 2019, s. 813-822.

Oğuz, Arzu/**Yılmaztekin**, Hasan Kadir/**Üner**, Ezel. Fikrî Mülkiyet Hukukunda Uzman Arabuluculuk. Editörler, Sezercan Bektaş/Şebnem Akipek Öcal, Adalet Bakanlığı Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü Arabuluculuk Daire Başkanlığı Yayını, Ankara 2020.

Oğuzman, M. Kemal/**Öz**, M. Turgut. Borçlar Hukuku Genel Hükümler. C. I, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2012.

Özbek, Mustafa Serdar. Alternatif Uyuşmazlık Çözümü. 5 Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2022.

Özmumcu, Seda. Arabuluculuk Modelleri. On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2021.

Özekes, Muhammet. Pekcanitez Usûl Medenî Usûl Hukuku. C. III, 15. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2017, (Usûl).

Özekes, Muhammet. “Zorunlu Arabuluculuğun Hak Arama Özgürlüğü ve Arabuluculuk İlkeleri Bakımından Değerlendirilmesi Zorunlu Arabuluculuğa Eleştirel Bir Yaklaşım”. Arabuluculuğun Geliştirilmesi Uluslararası Sempozyumu. Ankara 2018, s. 111-136, (Arabuluculuk).

Pashi, Ali. “Ticarî İşletme ve Ticaret Şirketleri Bakımından Zorunlu Arabuluculuğun Değerlendirilmesi: Türk Ticaret Kanunu 5/A Maddesinin Yorumlanması”. Ticarî Uyuşmazlıklarda Zorunlu Arabuluculuk, Editörler, Ceyda Süral Efeçinar/Mehmet Ertan Yardım, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2019, s. 13-25.

Pekcanitez, Hakan/**Atalay**, Oğuz/**Özekes**, Muhammet. Medenî Usûl Hukuku. 7. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2019.

Reisoğlu, Safa. Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler. 24. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul 2013.

Reynolds, Rocque/**Stoianoff**, Natalie. Intellectual Property: Text and Essential Cases. Federation Press, Sydney 2003.

Serozan, Rona. Medenî Hukuk, Genel Bölüm/Kişiler Hukuku. Vedat Kitapçılık, İstanbul 2013.

Suluk, Cahit/**Karasu**, Rauf/**Nal**, Temel. Fikrî Mülkiyet Hukuku. 5. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021.

Şahin Ceylan, Şule. Geleneksel Toplumdan Modern Topluma Alternatif Uyuşmazlık Çözümü. On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2009.

Şanlı, Cemal/**Esen**, Emre/**Ataman Figanmeşe**, İnci. Milletlerarası Özel Hukuk. 6. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2018.

Şit Köşgeroğlu, Banu. Milletlerarası Ticarî Uyuşmazlıklarda Arabuluculuk Sonunda Varılan Anlaşmaların Singapur Konvansiyonu Çerçevesinde Taraf Devletlerde İcra Edilebilirliği. Adalet Yayınevi, Ankara 2020.

Tanrıver, Süha. “Arabuluculuk ve Uzlaştırma Kavramları, Aralarında Temel Farklılıklar ve Arabuluculuk Kurumuna Duyulan Tepkiler ya da Oluşturulan Dirençlerin Sosyolojik Açından İrdelenmesi ve Değerlendirilmesi”. Makalelerim II, Adalet Yayınevi, Ankara 2011, s. 243-257, (Arabuluculuk Kurumu).

Tanrıver, Süha. “Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu Tasarısı’nın Getirdikleri ve Değerlendirilmesi”. Makalelerim II, Adalet Yayınevi, Ankara 2011, s. 183-211, (Kanun Tasarısı).

Tanrıver, Süha. Medenî Usûl Hukuku. C. II, Yetkin Yayınları, Ankara 2021, (Usûl).

Tanrıver, Süha. “Dava Şartı Arabuluculuk Üzerine Bazı Düşünceler”. TBBD. S. 147, 2020, s. 111-142, (Dava Şartı Arabuluculuk).

Tanrıver, Süha. Hukuk Uyuşmazlıkları Bağlamında Arabuluculuk. 2. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2022, (Arabuluculuk).

Taşpolat Tuğsavul, Melis. Türk Hukukunda Arabuluculuk. Yetkin Yayınları, Ankara 2012.

Tekinalp, Ünal. Fikrî Mülkiyet Hukuku. 5. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2012.

Tekinay, Selahattin Sulhi/**Akman**, Sermet/**Burcuoğlu**, Halûk/**Altop**, Atillâ. Tekinay Borçlar Hukuku Genel Hükümler. 7. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul 1993.

Toprakkaya, İrem. Fikir ve Sanat Eserlerinden Doğan Uyuşmazlıkların Arabuluculuk Yolu ile Çözümü. On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2021.

Toraman, Barış. “İflâs Davasının Arabuluculuğa Elverişli ve Dava Şartı Arabuluculuk Kapsamında Olup Olmadığı Üzerine”. SÜHFD. C. 28, S. 3, 2020, s. 1027-1059.

Uzunalli, Sevilay. Marka Hukuku. Adalet Yayınevi, Ankara 2019.

Yarar, Güven. Milletlerarası Özel Hukukta Arabuluculuk. On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2019.

Yardım, M. Ertan. “Ticarî Uyuşmazlıklarda Zorunlu Arabuluculuğa Başvuru”. Ticarî Uyuşmazlıklarda Zorunlu Arabuluculuk, Editörler, Ceyda Süral Efeçinar/Mehmet Ertan Yardım, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2019, s. 86-110.

Yasaman, Hamdi/**Ayoğlu**, Tolga/**Yusufoglu Bilgin**, Fülürya/**Memiş Kartal**, Pınar/**Yüksel**, Sinan/**Yasaman**, Zeynep. Sınâi Mülkiyet Kanunu Şerhi. C. III, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021.

Yeşilirmak, Ali. Türkiye’de Ticarî Hayatın ve Yatırım Ortamının İyileştirilmesi İçin Uyuşmazlıkların Etkin Çözümünde Doğrudan Görüşme, Arabuluculuk, Hakem-Bilirkişilik ve Tahkim: Sorunlar ve Çözüm Önerileri. On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2011.

Yılmaz, Ejder. “Arabuluculuğun Yasa ile Düzenlenmesi”. Prof. Dr. Tuğrul Arat’a Armağan, Yetkin Yayınları, Ankara 2012, s. 1275-1297.

Yılmaztekin, Hasan Kadir/**İnce**, Zeliha. “Dava Şartı Arabuluculuk Ekseninde Bazı Fikrî Mülkiyet Hukuku Uyuşmazlıkları”. Terazi Hukuk Dergisi. C. 14, S. 159, 2019, s. 2171-2185.